

HRVATSKI
PLANINAR

7-8
1992

HRVATSKI PLANINAR

CROATIAN MOUNTAINEER

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 84
Volume 84

Srpanj - kolovoz 1992
July - August 1992

Broj 7-8
Number 7-8

SADRŽAJ

Hrvatski planinarski savez u 1971	145
Smilja Petričević: Šetnje zvanje čežnja	147
Dr. Berislav Banek: Slike s planina	149
Milan Kaučić: Rat i mir na Papuku	151
Dr. Ante Rukavina: Tamo, tamo ... tugu da svoju tugujem	153
Goran Klobučar: Put na Gorščicu	156
Nikola Aleksić: Danijel Vukušić	158
Danijel Vukušić: U opustjelim dulibama	161
Miljenko Pavešić: S Kleka drugom stazom	164
Mirjana Trošelj: Na Velebitu ljeta 1991.	166
Miljenko Pavešić: "Šume pjevaju"	169
Saša Schmidt: Tri izleta u koroške planine	170
Martin Sušac: Ah, ta orientacija!	174
Vladimir Jagarić: Crtice o krašičkim planinarima	177
Vladimir Radovan: PD "Glas Istre"	181
Želimir Kantura: "Po Zelinskoj gori"	183
In memoriam Ozrenu Lukiću	184
Nikola Kizem: Katalog planinarskih značaka	185
Prof. dr. Dušan Vujević: Planinari glumci	187
Speleologija	188
Prijedlozi i mišljenja	190
Sportsko penjanje	191
Vijesti	191

Slika na naslovnoj stranici:
Mount Everest s tibetanske strane

Foto: D. Berljak

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof.dr. Željko Poljak, HR-41000 Zagreb, A. Cesarsca 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Tomislav Đurić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopić, prof. Krunoslav Milas, Tomislav Pavlin, prim.dr. Milivoj Kovačić

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 041/448-774 (9-15 sati). Fax 041/441-088. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Godišnja pretplata 800 HRD. Uplaćuje se na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Na uplatnici valja naznačiti: za "Hrvatski planinar" i čitko ispisati točnu adresu pošiljaoca.

Tisk: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Hrvatski planinarski savez u 1991.

Nametnuti rat Republici Hrvatskoj u mnogome je utjecao i na rad Hrvatskog planinarskog saveza, njegovih organa i društava. Drastično je smanjena osnovna djelatnost, kao što su izleti, pohodi i ture, akcije stručnih komisija. Mnoga planinarska područja i objekti postali su nedostupni, mnoga društva prisilno su prestala s radom, smanjen je broj članstva itd. No, unatoč takvoj situaciji, protekla 1991. godina ostat će zabilježena po bitnim i značajnim dogadjajima za našu organizaciju. Podimo redom:

- Redovna skupština PSH održana u Zagrebu 13. travnja 1991. godine usvojila je novi Statut i ime "Hrvatski planinarski savez", izabrala nove organe i donijela smjernice za budući rad; usvojeni Statut registriran je u nadležnom Ministarstvu za upravu i pravosuđe Republike Hrvatske.
- Izvršeno je razdruživanje s PS Jugoslavije, te povučeni svi delegati HPS u organima bivšeg PSJ.
- Generalna skupština Međunarodnog planinarskog saveza (UIAA) primila je 28. rujna 1991. g. u Budimpešti HPS u redovno članstvo. HPS je prva sportska organizacija iz Hrvatske primljena u međunarodnu organizaciju. Također je i Hrvatska sportsko-penjačka komisija HPS primljena u nadležnu komisiju UIAA.
- Izrađeni su novi simboli HPS-a kao što su znak i zastava, te tiskane nove članske iskaznice i članske markice. Uvedene su i nove evidencijske liste radi jedinstvene evidencije članstva.
- Glasniku HPS, časopisu "Naše novine", odlukom Skupštine vraćen je stari naziv "Hrvatski planinar". Njegovom izlaženju posvećena je veća pažnja, dogovorena je urednička politika, dopunjena urednički odbor, poboljšana grafička kvaliteta i redovitost izlaženja. Casopis je registriran u biltenu UIAA.
- Unatoč drastično smanjenim prihodima (financiranje programa - dotacije HŠS-a, prihodi od članarine i prodaje edicija, smanjen broj pretplatnika za časopis, izostanak doprinosa Lutrije Hrvatske) i kontinuiranom povećanju cijena troškova tokom cijele godine, HPS je 1991. godine pokrivši sve rashode i obaveze, završio s pozitivnim rezultatom. Tome je svakako najviše pripomogao predsjednik prof. dr. Marijan Hanžeković osiguravši naknadnu dotaciju.
- Preko 150 planinara, pretežno iz specijalističkih djelatnosti, preko planinarske organizacije aktivno se uključilo u obranu domovine u okviru planinskih postrojbi HV, a ovog trenutka teško je ustanovljiv broj članstva koje djeluje kroz ostale formacije u HV. Pojedina društva i planinari angažirali su se na prikupljanju pomoći za postradale.
- S Glavnim stožerom HV dogovorena je razmjena znanja (planinarsko vojski i vojno planinarima).
- Cjelovit izvještaj o štetama i stanju imovine HPS i društava na teritoriju RH precizno je izrađen, ali ne može biti javno objavljen, jer je u jednom dijelu sastavljen od podataka koji mogu ugroziti sigurnost nekih postrojbi HV.

- Nakon prijema u UIAA HPS je dostavio svim članicama Međunarodnog planinarskog saveza informaciju o stanju i situaciji u Republici Hrvatskoj. Pojedini nacionalni savezi uputili su nakon toga odgovore s podrškom.
- Tradicionalna planinarska akcija "Dan hrvatskih planinara", koja se trebala održati u Tršću (Gorski kotar) i za koju su izvršene sve pripreme, otkazana je zbog nastale situacije.
- Ukupno je bilo evidentirano 141 planinarsko društvo, a markice za tekuću godinu nisu podigla ova društva: "Badanj" Medak, "Grafičar" Osijek, "Klek" Ogulin, "Kozarac" Vrbovsko, "Lipovica" Cernik, "Moslavina" Ludina, "Plavinka" Zabok, "Plješivica" T. Korenica, "Rudnik" Tršće, "Skradski vrh" Skrad te "Gornje Vrapče". Osnovana su i dva nova: "Kameni svati" Jablanovec i "Stanko Kempny" Zagreb.
- Broj registriranih članova iznosio je ukupno 20.809 odnosno po kategorijama: seniori 11.278, mladež 4.204 i podmladak 5.327. To je za 10.487 manje nego u 1990. godini.
- Od gospodarske djelatnosti treba spomenuti uređenje sanitarnog čvora u planinarskom domu na Zavižanu i rješavanje pitanja upravljanja planinarskim domovima na Risnjaku i u Tuku. Dom na Risnjaku predan je na upravljanje upravi Nacionalnog parka Risnjak, a dom u Tuku, nakon preuzimanja od PD "Prvomajska" i saniranja, predan je na upravljanje PD "Bijele stijene" iz Mrkoplja. Pojedinim su društvima minimalnim finansijskim sredstvima pripomognuti nužni radovi na adaptaciji njihovih objekata.
- S vodstvom Planinske zveze Slovenije održani su razgovori o dalnjoj suradnji te dogovorenici reciprociteti na noćenju u planinarskim objektima i spašavanju.
- Gorska služba spašavanja organizirala je redoviti zimski spasavalачki tečaj na Platku uz sudjelovanje 14 polaznika, te ispit za naslov "Gorski spasavalac". Izvršeni su i svi redovni administrativni poslovi, dati prijedlozi na nacrt Zakona o civilnoj zaštiti i na Pravilnik za sigurnost uredenih skijališta. Internacionalnoj komisiji za alpsko spašavanje (IKAR) dostavljena je informacija o našoj službi i prijedlog za uključenje. Članovi stanica GSS Split, Rijeka, Zadar, Makarska i Zagreb, sudjelovali su u spašavanju stanovništva iz okupiranih područja.
- Vodička služba održala je seminar za vodiče društvenih izleta i ispite za zimske vodiče. Instruktori vodiči bili su predavači odnosno voditelji u planinarskim školama u društвima. Već je broj vodiča angažiran kao instruktori na školovanju pripadnika HV na Medvednici.
- Sportsko penjanje ostvarilo je veliki program. Već je početkom godine organizirana zimska penjačka turneja u Cimain. Održan je sudački seminar u Sloveniji za nove suce. Organizirano je prvo službeno prvenstvo Hrvatske u Domu športova u Zagrebu, na kojem je nastupilo 30 natjecatelja. Penjači su nastupili u svim natjecanjima Slovenskog kupa. Reprezentacija Hrvatske nastupila je na jednom natjecanju Svjetskog kupa u Kluzaneu (Italija) i ostvarila vrlo uspješne pripreme. Po prvi put su se penjači penjali u kanjonu Verdona (Francuska) i postigli najbolje penjačke rezultate u penjanju na pogledu (7b +) i penjanju RP (8a). Ispenjani su novi usponi u Veloj Dragi (Učka), na Marjanu (Split) i Stomorici (Omiš). Uredeno je Gorsko zrcalo na Medvednici. Naš predstavnik Ivica Piljić vodio je prvo službeno svjetsko prvenstvo u Frankfurtu u funkciji međunarodnog žirija i natjecanje za Svjetski kup u Beču. Predstavnici su sudjelovali na svim sastancima Sportsko-penjačke komisije (CEC UIAA), a na sastanku u Brislu naš je delegat Ivica Piljić izabran za njenog dopredsjednika. Intenzivno se radilo na prijemu HPS u UIAA.

Šetnje zvane čežnja

SMILJA PETRIČEVIĆ, Zadar

"Vrijeme lijeći sve rane" - tvrdi iskustvo. Ja osobno ne vjerujem puno u tu teoriju. Uostalom, svako pravilo ima iznimaka, tako i ovo.

Vrijeme ide, polako i sigurno, ali umjesto da zajedno s tim vremenom blijedi moja čežnja i bol za planinom, za Velebitom, za našom kućicom gore na Stapu, ona je sve jača i jača i naprosto se pretvara u fizičku bol.

Tako slično piše i mala Jelena iz Beograda. Silom prilika našla se kod djeda i ostala tamo. Piše malena da joj vrijeme ne donosi zaborav, već da joj donosi bol i čežnju. To joj pomalo zagorčava život i uništava i ono malo ljepote i duševnog mira što bi ga moglo imati u tuđem gradu, gdje nikog nema osim starog djeda i psa Stelu, svog vjernog pratioca s velebitskih lutanja. "Pokušavam se - kaže mala Jelena u svojim pismima prijateljicama - na sve moguće načine riješiti tog opterećenja koje se zove planinarstvo. Pokušavam izbrisati sjećanje na one staze, šume, stijene drage mi planine, pokušavam zaboraviti one naše noći pune mjesecine uz gitaru i vatru... čini mi se da bih naprosto mogla umrijeti od fizičke boli... imam dojam da nedostaje jedan dio mene, jedan dio mojeg tijela, dio moje ličnosti, dio moje duše..."

Nešto slično osjećat ćemo svi mi u Zadru koji smo bili vezani za Velebit. Često puta stojim naslonjena na ogradu balkona i promatram daleke plavičaste obrise Velebita i mislim što je to tako jako u tim stijenama, u tim gudurama, u bespućima te planine da mi ovaj život pretvara u još veću bol. Zar mi nije dosta ovog ratnog stradavanja, ove patnje, ovog štakorskog života u podrumu, bez struje, vode, zar mi nije dosta ovog ludila mraka i smrti, nego me još i progoni to prokletstvo zvano čežnja. Koliko puta znam tako sjediti na kućnom pragu iza vreća s pijeskom te gledati u mjesec na nebesima. Koliko puta smo znali isto tako sjediti dugo, dugo u noć, po najvećoj hladnoći, uz vatru, na mjesecini koja se prelijevala poput srebra po Stapu i okolnim stijenama.

I svako jutro kao da čujem u polusnu Antin glas kako mi veli: "Ajde, Luce, voda vri, kuhaj kavu!" Vidim u polusnu nasmijano Tatekovo lice kako viri iz spavaće vreće... onda otvorim oči i gruba stvarnost me zapljušne u lice: crn i taman podrumski zid, voštanica nataknuta na pivsku bocu, a po zidovima podruma nalijepljene slike iz starih kalendara, slike švicarskih Alpi, Materrhorna, Grossglocknera, slika izlaska sunca iza planinskih vrhunaca s dvjema pticama kako lete nebeskim prostranstvima, lake i slobodne. Tu u susjednoj šupi hrče susjed, iz druge prazne čuje se tiho civiljenje štakora. Isto ovako su civilili i oni štakori gore u kolibi. Ali ovo nije Tatekova koliba, ovo je vlažan i smrljiv podrum gdje stradavamo zajedno sa štakorima, gdje se i mi sami pretvaramo u štakore i glođemo jedan drugoga. Pretvaramo se u životinje što ližu svoje rane, daleko jedna od druge, skrivajući svoj strah i svoju bol.

- Ako ovako nastavimo - reče mi Tatek jednog jutra - gotovi smo, psihički a i fizički. Idemo bar na dva sata nekamo izvan grada, da se nadišemo svježeg zraka, da vidimo kamen u prirodi, stablo, list, granu hrasta, stablo bora, grm gloga. Idemo slušati kako trava raste, kako zemlja diše, ispačena, izmorena, izmožđena kao i mi, crna od tuge i boli. Ne mogu crtati. Ne mogu više naprosto ništa.

Ante je ipak našao sebi lijek. Opet se aktivirao i svira u vojnom orkestru. Trubi u gardi. Na neki način notama iskaljuje svoje bijes, ali i svoju tugu, jer vjerujem da je njemu isto kao i nama, samo što on to ne pokazuje kao i mi. Vjerujem da su i njemu misli često gore pored njegove i naše kolibice, tamo gdje pjevaju šuma i grgolje vode našeg potočića.

- Misliš li da ja mogu više, da je meni bolje? I meni su živci na ivici, tanki poput strune na violini. Ne mogu čitati, ne mogu pisati. I ono malo pjesama što napišem zaudaraju na smrt i trulež. Zaboravila sam se smijati. Veseliti. Ne mogu ni plakati. Primoravam samu sebe da nadem neki smisao, neku preokupaciju. Uzalud. Sve blijedi i nestaje, a ostaje iznad svega toga slika Velebita. Proklinjem dan kada sam se počela baviti planinarstvom. To je postala za mene droga i ja sam naprsto postala ovisnikom. O, Bože, smiluj mi se i daj mi snage!

- Znam, ali eto, moramo biti hrabri i izdržati jer će biti još teških trenutaka i iskušenja, patnje, stradanja i boli. Jedino što nam preostaje da ne bismo zakržljali i zaboravili hodati jeste da idemo pješke do Kožina i Petričana i natrag.

Ima jedna staza koju smo Ante i ja pronašli, a nije minirana i nema okolo one gamadi koju smo do jučer braćom nazivali. I krenuli smo. Poneki put dođemo kolima do Dikla, a poneki put pretrčimo taj dio puta, koji vodi kroz gradske predjele, da bismo ih se što prije riješili. Kod glavnog bunara u Diklu ostavljamo asfalt i krećemo seoskim, poljskim puteljcima.

Staza se polako penjala vodeći nas preko pustopoljine, niskog raslinja i zakržljalog grmlja. Negdje je bila usjećena i ograđena između obrađenih polja, maslinika, voćnjaka, vinograda. Na jednom mjestu sam ugledala mali travnatи tepih posut nježnim cvjetovima majčine dušice. Došlo mi je da zarijem glavu u ta mirisna njedra majke zemlje i da zaplačem poput maloga prestrašenog djeteta. Ali nisam smjela plakati.

- Bit će vremena za plakanje kada budemo sabirali sve crne račune, pokapali svoje mrtve i drage, nestale i izgubljene - zna reći Renata.

- Da, odgovorila sam, plakat ćemo svi zajedno, ako ostanemo živi, nad ovom našom nesretnom, razrovanom okrvavljenom i razrušenom zemljom i nad svim tragičnim sudbinama. Za sada moramo samo stisnuti zube, šutjeti i trpjeti. Drugog izlaza nema.

- Ova staza me podsjeća na onaj put oko Grgičine kuće - reče Ante nakon duže stanke.

- Vidi, ovaj put sliči mi na stazu što vodi preko Velikih Močila - reče Tatek dok smo prolazili kroz prekrasnu borovu šumu.

Staza je vodila kroz šumarke, vijugala, zavijala, negdje bi se oglasila ptica. Naišli smo na splet kamenja visok skoro metar i pol, po kojem se rasula majčina dušica. Tatek se sagnuo i sasvim nesvesno pogladio hladni kamen. Opet nam je zamirisao bor, vjetar je čarljao u borovim iglicama tiho i nježno. Izšli smo ih šume i našli se blizu Petričana. Neko vrijeme smo sjedili na jednom zidiću a onda krenuli natrag.

- Hm, - mislila sam kaskajući za njima, - lijepa je ova priroda, lijepa je ova šetnja, lijepo je ... ali to nije to. Ovo nije Velebit. Ovo nisu njegove staze. Nemam onaj osjećaj spokojstva, duševnog mira, sreće koju osjećam tamo gore. Uzalud pokušavam ne misliti na one staze, pokušavam svim snagama volje usmjeriti svoje misli na ovu stazu, na ovu šumu. Ali ipak dolazim ovamo. I svaki put iznova: amo tamo, tamo i amo. Poput medvjeda u kavezu. Tamo amo, amo tamo tom stazom koju je Tatek prozvao "Hod po mukama", a ja "Šetnja zvana čežnja".

Slike s planina

Dr. BERISLAV BANEK, Zagreb

*O, Risnjaku - ti ponosno stojiš
nad zemljom Hrvata!*

Točno prije deset godina na mokrom kamenu pri vrhu Risnjaka čitao sam taj pjesnički tekst napisan crvenom bojom i sjećam se oblaka koji su kapima kiše jurili oko mene i ponosa što me obuzeo jer sam se, penjući se na ovu planinu, popeo na krov Domovine. Usput se pitajući tko se to usudio napisati, makar na osami, ali i znajući da oni koji bi ga mogli braniti nikada ovamo neće doći, jer nema te ceste kojom bi se dovezli. Ne znam nije li taj natpis do danas isprala kiša ili izblijedilo Sunce ili netko podebljao svježom bojom, ali znam da sve moje planine budno stoje i paze svoj narod.

U ovom trenutku skučenost prostora ne dopušta lutanja planinama već se čovjek mora zadovoljiti onim što se vidi iz vlastita dvorišta. Tako i meni iza mojeg doma stoji Medvednica, koja se ni sa čim ne razlikuje od neke udaljene planinarske Meke. Ima na njoj izvora, livada i potoka što poniru, strmih uspona i kamenih litica, samo ako se malo skrene s uobičajene staze. Na druge planine ostala su sada sjećanja.

Jednom sam teglio na vratu prema Bijelim stijenama svoju djevojčicu, a sina vukao za sobom - i nije mi bilo teško. Djeca su sad veća, a stiglo je i četvrti. Neki dan prvi uspon bio joj je na Japetić, naravno, na tudim rukama. Nosio sam svoju djecu i na vrh Kleka, otkud su se divila "avionskoj" panorami ogulinskih prostora, a sada kad bi mogla sama ići, ostala su skučena u svojem dvorištu s našom strepnjom za njihovo zdravlje.

Prvi put sam video strahopoštovanje spram planine, koje je bilo veće od svake moje prosudbe, u ljudi što žive na Velebitu, kad su skupljajući se u potragu za dvoje nestalih, nažalost, smrznutih planinara, u gostonici kraj pilane u Krasnom planirali kuda i kako će u šumu. U ta četiri svibanjska dana doživio sam sva godišnja doba, doslovno dolazeći po snijegu, da bih sljedeći dan gol do pojasa na osunčanoj livadi uživao u planinskom cvijeću. Treći dan poslije vedre noći jutro me dočekalo s dvadesetak centimetara novog snijega. Sve to doživio sam kao igru prirode, dok žitelji ovog prelijepog mjesta, srasli s planinom, puni opreza i poštovanja kazuju: "To je Velebit, s njim se nije za šaliti". Zato im svaki odlazak i po lijepu vremenu iziskuje temeljite pripreme. Koliko puta smo otišli suviše olako, ali nas je srećom pratilo lijepo vrijeme i uvijek sretno završilo.

U Štirovači nadomak Mliništu otkazala je bez mogućnosti popravka mašina starog autobusa, a mi, s malim djetetom, umjesto u domu kraj mora ostali smo na cesti gledajući nemoćno i tražeći pomoć s neba. Ona je na kraju stigla u obliku autobusa koji je prevozio neke druge planinare. Tada smo, srećom, točno u ponoć bili ostavljeni samo minutu prije polaska vlaka pred kolodvorom u Rijeci. I danas pamtim vjetar na sunčanoj Šatorini i ledenu vodu Štirovače, a i brigu i strah koji se javio poradi mog tada premalog djeteta za ovu veliku planinu.

Isto tako, jedne ne tako davne jeseni, kada je u onoj sada prokletoj Državi sve izgledalo lažno idealno, sjedio sam na terasi doma na Omanovcu, a ispod mene je nepregledno

more oblaka prekrivalo vidike na slavonska polja i šume. Nisam tada mogao ni zamisliti da će taj velebni dom služiti četničkoj bandi za mjesto s kojeg će gađati branitelje Lipika i Pakraca i sijati smrt među nedužnim ljudima.

Svoj prvi i ozbiljniji susret sa zmijom imao sam na stazi što iz Borisovog doma u Paklenici vodi na Buljmu. Bila je velika, debela, tamnozelene boje, dugačka metar, metar i pol (svake godine u sjećanju naraste koji centimetar); uzdignuta glava njihala se iznad staze, a opazio sam je tek kad je već ostala iza mene. Reakcija bijaše trenutna: protrnuo sam od straha, ali i odmah upozorio svoje suputnike. Otjerali smo je kamenjem, ali smo se s Buljme vratili drugim, kraćim putem. Svejedno što se na Buljmi prepriječio poskok na usjeklini koju nismo mogli obići i što smo ga štapom prepolovili, strah koji mi je dala grdosija (kasnije sam saznao da nije bila otrovnica) još i danas je u mom sjećanju.

Zmije sam susreao u većem broju hodajući na Glavicu u Medvednici okolnim putem (ne onim što vodi uz Veternicu), kad su se naprsto prešetavale preko staze, ali to su domaći poskoci s južnih obronaka Medvednice i na njih smo naviknuti. Iako mi je liječenje raznih trovanja i otrovanja dio svakidašnjeg posla, pa mi tako ni ugrizi zmija nisu strani, iako znam da nakon ugriza zmija s naših prostora najčešće nije potrebno dati nikakav protuotrov, strah od njih je duboko ukorijenjen u meni, a i u druge ljude, pa zaziremo i od običnog sljepića, koji i nije zmija već gušter. Mnogostruko jači otrov je onaj u škorpiona, ali ga srećom nema u sebi dovoljno da bi čovjeku nanio većeg zla.

Zapravo je dom na Glavici taj dan u meni pokrenuo bijes jer se netko domislio slaviti, ako se još dobro sjećam, četrdesetu obljetnicu organiziranog planinarenja u Zagrebu. Znao sam, a i svi su prisutni znali da to ne može odgovarati istini, jer HPD postoji od prošlog stoljeća a ne tek od 1945. godine. Zato sam si tada dao truda i, tražeći podatke u Sveučilišnoj knjižnici, našao točan datum (3. lipnja 1875), a potom i opisao tu rutu u Našim planinama, ali ne i razlog svojeg pisanja.

Prvo i jedino razočaranje dogodilo mi se poslije uspona na Učku, jer me umjesto očekivane radosti na vrhu čekalo desetak automobila iz kojih je treštala "narodna" glazba remeteći prirodni mir koji je tu trebao obitavati. To su imali neki skup CB-aši, a muzika koja se čula nije imala nikakve veze sa CB stanicama. Ali nije Učka samo Vojak, koji je dostupan vozilima, Učka su i sve one šume ispod vrha i staze kojima možeš doprijeti do mora ili u srce Istre. Istu veče u domu na Lisini, kad je u polumraku gorjela vatrica u staroj peći a mrak se spuštao donoseći gustu rosu i hladnu noć, potisnut je onaj osjećaj nelagode da nam je netko oteo planinu. Ovdje je bila ponovno vraćena.

Na početku svih onih previranja, kad se napeto svaku večer gledalo TV dnevnik, kad se prijetilo i bobom i popom, rano ujutro po silasku s vlaka (u kojem smo čavrlijali s gospodinom Jurom Brkljačićem i slušali po tko zna koji put njegovu priču zašto je u svojoj kući na Baškim Oštarijama planinarima prodavao samo kiselu vodu), u Metku smo se tiho šuljali da što prije nestanemo iz tog mjesta. Predosjećali smo valjda već tada kakvo će zlo iz njega proisteći, pa smo što prije htjeli osvanuti na našem Velebitu. Poslije, kad sam stajao na Sv. brdu i gledao prema Sv. Roku i Lovincu, pitao sam se po kome ili radi čega je Sv. brdo dobilo takvo ime kakvo ima.

Planine ma gdje bile, velike ili male, visoke ili niske, imaju svoje staze i puteve, svoje vrhove do kojih treba uvijek proliti znoja i ostati bez daha, imaju i sličnosti i različitosti prirode i vegetacije, ali ma gdje bile one su dio moje Domovine i uvijek osjećam ponos kad me put nanese na njih i stalno me zovu i znam da će im se uvijek vraćati.

Rat i mir na Papuku

MILAN KAUČIĆ, Požega

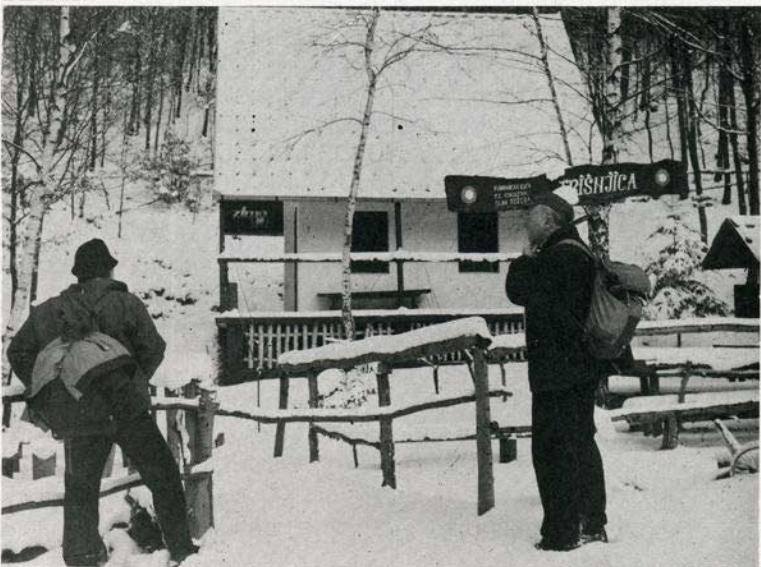
Kad nas je ugledao Mile Matešić u svojoj mesarskoj radnji u Gornjoj Velikoj, obradovao se kao dijete.

- Ajde, hvala Bogu da vas ponovo vidim - gotovo je uskliknuo od sreće, prije no što smo si pružili ruke.

Njegova lovačka salama je najbolja. Po čistoći u mesnici u svojoj branši nema ga na daleko. Gotovo s nekom pretjeranom revnošću juri sve ostatke, svaku mrvicu u svojoj radnji. Svaki put kad izademo iz njegove mesnice pričamo o tome. Pred očima su nam uvijek njegove ruke i bijeli ubrusi. S njima prosto obleti svaki dio inventara koji je dodirnula mesna prerađevina ili svježe meso. Do podruma moje ujne, u susjedstvu nekad čuvenog restorana "Čiča Mata", gdje smo natočili svaki po litru graševine, hodali smo pod dojmom kulta čistoće Matešićeve mesnice. Nekako mi se čini da i pri konzumaciji njegovih mesarskih proizvoda i ta čistoća dodaje svoj začin. Na kraju smo osjetili neko spokojstvo. Ruksaci i njihov teret na ledima učinili su svoje.

Bio je početak veljače u godini kada je naša domovina ušla u Europu. Začudo, nismo pričali o ratu. On kao da nije spadao na staze kojima smo hodali. U gradu se bez ratnih tema jednostavno ne može. Na zidovima osmrtnice prosto upućuju ljudsku dušu na tugu za izgubljenim mladim životima i bol u njihovim obiteljima.

Kod veličkih termalnih bazena dobili smo neke upute o stazi. Zanimali smo se o putu kojim smo namješravali krenuti. Naša znatiželja odnosila se na sigurnost od mina. Vihori rata ostavljali su svoje tragove po stazama gdje se mir prirode godinama nije dirao. Ostajao je onakav kako ga je napustio planinar, drvosječa ili lovac. Na izlazu iz Velike prolazimo pored novo-izgrađene kapelice Sv. Ivana Krstitelja. Joka je prvi put vidi. Nešto je primijetio. Bila je

Trišnjica u veljači 1992.

Foto: M.Kaučić

u pitanju njena arhitektura, ali nas ostala dvojica nismo tome pridali neku važnost. Ivo Jakovina, alias "Mali pajdo", već je o njoj pisao u "Hrvatskom planinaru". O staroj kapelici, koja je dugo bila na tom mjestu, lani je na otvorenju i on imao neki svoj pastorski referat. Tada ga je čak i velički župnik Mirko Roginić znatiželjno slušao, mjerkačući ispod oka i svoje vjernike što su ga slušali. Ipak, kada su obojica rekli o kapelici ono što su željeli, primjećivala se razlika između jednog i drugog govora.

Dolina Dubočanke jedna je od najljepših jugoistočnih dubodolina Papuka. U svoj zagrljav pokupila je mnoge lijepе visove i proplanke. Naslonjena na zapadu na Lapjak, pa sve do Češljakovačkog visa na sjever, slijeva u svoje korito čistu planinsku vodu iz bezbrojnih hladnih gorskih izvora. Osim što ju je u donjem dijelu ljudska ruka neskladno urbanizirala, njene prirodne vrijednosti ostale su uglavnom netaknute. Krećući se šumskom cestom prema Tisovcu, Jezercu i Trišnjici, nailazimo na istočnim padinama Lapjaka na niz slapića što obrušavaju svoje vode u samo njeno dno.

- Uz ovaj možeš do tri bora - primijeti Joka. Prekrasan je. Pun je kamenih stepenica. Gotovo je netaknut - nadoda, pokazujući na najbliži.

Joki uvijek vjerujemo. On naivu u prirodi ipak prihvata s malo stručnije strane, pa mi, ostali planinari te njegove vrline uvažavamo s puno sluga. Gotovo se sa sigurnošću može reći da nema mesta gdje on može zalutati, a kada i neka karta nije skrojena točno po želji određenog krajolika, on planinarske staze i bespuća bez poteškoća prođe oslanjajući se na svoj lovački nos. Uglavnom, najsretniji je kada smo mu u gorskim vrletima iza leđa i kada mu usput vjerujemo. Koliko znam, nismo ga nikada razočarali.

Iza ostataka kamenoloma Tisica, dalje na svježem snijegu nije bilo ljudskih tragova. U ovim nemirnim danima šuma i planina žive same. Sada je ovdje i tišina besprijeckornija. Samo, bez čovjeka u tim prostranstvima nema onu svečanu patinu koju jedino može osjetiti ljudsko biće.

- U ovom nesretnom vremenu barem životinje imaju svoj mir - primijetih, gledajući svježe tragove u snijegu.

- To su divlje svinje - naglasi Joka.

Prolazimo pored zgrade Šumarskog fakulteta iz Zagreba. Domar Stipa iz Velike, jedan radnik i neki mladić, inženjer šumarstva, dotjeruju dom za terensku praksu budućih visokoškolovanih šumara. Dom je u prošloj godini dobio nove unutrašnje sadržaje. Po onom što smo vidjeli, izgleda da tom objektu predstoje bolji dani.

U blizini doma dočekuju nas na Tisovcu topli izvori. Po starom običaju provjeravamo toplinu vode. Istina, ne možeš u njoj skuhati jaje, ali za tople kupke više je nego dobra. Dolazimo do napuštene štale i barake šumskih radnika. Ako nisu u nekim od rovova na ratištima oko naše Hrvatske, vjerojatno u ovim zimskim danima čekaju kada će u miru ponovo u šumu na svoj mukotrpan rad.

Dočekuje nas Trišnjica i na njoj naša planinarska kuća. Na netaknutom snježnom tepihu u podnožju planine izgleda kao klica života. Ispod nje, napola u ledu, rominja malena Dubočanka. Osluškujemo tišinu. Razliježe se na sve strane od Češljakovačkog visa i od svih puteva što vode u Jankovac. Čini se da i orijaške bukve i vite jele uživaju u njoj. Ako se tada u blizini nešto i pomakne, vrati se ona ponovo među nas još dublje i svečanije.

Poslije ručka smo krenuli na vlak. Ostavili smo Trišnjicu. Ostavili smo je u želji da ona i sve druge dobromanjernike dočeka kao nas.

Tamo, tamo ... tugu da svoju tugujem

Na vrletnim stazama Ličkog sredogorja (drugi dio)

Dr. ANTE RUKAVINA, Gospic

*Tko na tvrdoj stini
Svoju povist piše,
Tom ne može nitko
Prošlost da izbriše.*

Jugozapadno od ceste Ličko Lešće - Bunić u obliku se trokuta proteže dio Ličkog sredogorja nazvan Janjačka planina, koju s druge strane okružuje cesta Lički Osik - Bunić. Na zapadnoj strani ovog trokutastog prostora smjestila su se naselja Konjsko Brdo i Perušić, na najjužnijoj točci Široka Kula, s druge strane prijevoja Ljubovo i na najistočnijoj točci selo Bunić. Uz već spomenutu cestu Ličko Lešće - Bunić sela su: Ramljane, Čanak i Kozjan. Nažalost, za Čanak možemo reći da je to bivše selo, jer su ga 11. prosinca 1991. zajedno sa crkvom i školom posve popalili četnici iz susjednog Kozjana, Bunića i drugih srpskih naselja.

Najviši se vrhovi Janjačke kose nalaze u nizu južno od ceste Ličko Lešće - Bunić, a skoro na istočnom kraju toga niza vrh je Golo Trlo (1269 m). Možda je to onaj vrh koji Hirc naziva Kozjak i kaže za nj da je najviši u Ličkom sredogorju. Od ovih vrhova prema jugozapadu cijela se planina u valovima spušta prema Perušiću, koji je za cijeli ovaj kraj upravno, političko i gospodarsko središte.

Upravo je ova Janjačka planina skoro u svojoj cijeloj površini bila uvijek dostupna našim ljudima. Pa i posljednjih mjeseci, osim rubnih istočnih predjela gdje su dijelovi sela Siroke Kule, Podovi i dio Ljubova. Da je Janjačka planina bila naseljena i u srednjem vijeku govore ostaci nekih crkvica, ali, začudo, o gradinama se malo što zna. Vjerojatno je i naseljenje bilo rijetko. Nakon izgona Turaka niže su predjeli naselili Bunjevci. Zajedno sa starosjediocima i pokrštenim Turcima brzo su se množili pa su koristili prostrane pašnjake u višim predjelima. U početku su na najviše predjeli ljeti odvajali janjce, pa odatle i naziv Janjče, Staro Janjče i Janjačka Kosa (sela), a potom i Janjačka planina. Međutim, kako su se sve više množili to su dotadašnje pastirske stanove pretvarali u stalne domove i zadržali se u njima sve do danas. S vremenom se za cijeli ovaj predjel uvriježio naziv Kosa, iako svaki naseljeni doći ili proplanak ima naziv po prezimenu ili nadimku njegovih žitelja. Posljednjih godina, osobito u Ratu za slobodu, ovi su predjeli skoro potpuno opustjeli, a selo Kuzmanovača na istočnom kraju Janjačke planine iseljeno je još godine 1941. i na karti je od njega ostala samo oznaka za bivšu školu.

Na prethrvatske žitelje ovih predjela upozoravaju nalazi tumulusa (grobova) iz ilirskog i rimskog razdoblja na Velikom Čardaku nedaleko od Perušića, a sjeverno odatle

toponimi Bojište i Selište Podbojišno vjerojatno na tursko razdoblje. Zapadno je odavle na raskriju prema Kosinju toponim Razbojište koji dovoljno govori sam po sebi.

Ipak je nekoliko ovdašnjih predjela zagazilo i u literaturu. Selo Ivčević Kosu, ispod istoimene planinske kose južno od Ramljana i zapadno od bivšeg Čanka, opisala je prof. Mara Hećimović-Seselja. Svoje dugogodišnje etnografske zapise tiskala je u knjizi "Tradicijiški život i kultura ličkoga sela Ivčević Kosa" (Zagreb, 1985). Uz iscrpne podatke o svom rodnom kraju donosi i podatak o nazivu vrha Stipanov grič sjeverno od Ramljana. Kaže da je tu Stipan (Stipurina) Ivčević ubio hajduka Nikšića pa se najviši vrh tih predjela nazvao po njemu, a neki manji po Nikšiću. Usput je i jedna draga nazvana Stipanova pušina. Ovdje valja spomenuti da je hajdučija u ovim predjelima ustvari značila kradu stoke i to krupne.

Posebna je zanimljivost Janjačke planine i danas postojeća, iako dobro obrušena, crkva Sv. Trojice, dva sata hoda istočno od Perušića. Od jeseni 1991. našla se na ničjoj zemlji, na ratištu između hrvatske vojske i četnika. Iako je još od predturskih vremena prati legenda da neće dugo živjeti onaj tko joj napravi kakvu štetu, ipak joj je krov dobrano oštećen, a i zidovi načeti zubom vremena i poljupcima granata. U tom se predjelu posljednjih mjeseci redaju zasjede, diverzije, proboji, zamke i prepucavanja iz svih vrsti oružja i pravo je čudo da još postoji. Podignuta na planinskom zaravanku, na visini od oko 676 metara, živi je primjer opstojnosti naroda ovoga kraja.

U literaturu uđe pripovijetkom Mate Oriškovića "Pronade ga Ćopo" iz godine 1940, koji je opisuje iskričavom i jednostavnom ikavicom:

"Čudna je to pripovitka o crikvici u Podovima. Bila, vele, tamo velika šuma po onim brdašcima. Pod ednim brdašcem vrilo. Kraj vrila drvena kolibica, u kojoj su živila tri pustinjaka. Dolazija svit tim pustinjacima. Oni im pripovidali rič Božiju i mnoge im milosti i dobra izmolili od Boga. Sam je, vele, biškup dolazija iz Udbine, da mu se duša odmori od njijove Bogu mile riči. Ednoga dana nađoše ljudi mrtve pustinjake. Bilo je to ka u jeseni. Sakupi se svit i pokopa svoje dobre starce.

Dogovoriše se lički i krbavski plovani s udbinskim biškupom i okolnom zemaljskom gospodom, da će na proliće svaki dovesti svoj puk edne nedilje na grob pokojni pustinjaka. Blagoslovit će im grob, i svi se skupa pomoliti na njijovom počinku.

Osvanulo i proliće. Baš proljinja kvaternica. Razlistalo i procvali božuri. Grnu svit sa svi strana. Sastali se pukovi, sastali plovani, zemaljska gospoda, doša i sam biškup. - Kad li izbiše na pustinjački brižuljak, a tamo, brte, u šumici lipa kamena crikvica. Eto, ona ista, koja i danas tamo stoji. - Propitivali se ljudi među se, otkud ta crikvica. Nu, ne znade nitko. Ćudom se ljudi čudili... Kod prodike proglaši biškup narodu, da je crikvica posvećena presvetom Trojstvu, koje se smilovalo našim pokojnim pustinjacima.

Edni su pripovidali, da je ta crikvica jako stara. Vele, da su je napravili niki pustinjaci još za niki prikomorski careva. - Drugi su pripovidali, da je tu crikvici sazida niki vojvoda Rvačanin Počiteljski. To ka za uzdarje pustinjacima, što su mu molitvom povratili zdravlje najstarijem sinu. Pustinjaci su, kazivali su, držali tajnovito tu crikvicu. Samo su se uni sami u njoj molili Bogu. Nikom nisu ništa kazivali, pa tako niko nije ni zna za crikvicu, dok eto svit na nju ne nabasa.

Sad, kako bilo da bilo, to su brte moj, pripovitke. Nu, baš je gola istina, da je ta crikvica stajala tamo nedirnuta kroz cilo tursko vrime. I oni naši, što se primiše turske vire, brte moj, dolazili - pa i odže s bilim povezima, - eto dolazili i klanjali se. Kažu, dolazija i sam

Katolička crkva Male Gospe, Laudonova zadužbina u Buniću (osamdesetih godina)

Malkoč-beg Perušićki svaki mjesec po ednom na molitvu svetom Trojstvu. - I, - ljudi moji, - kad se to zna, onda nije nikakvo čudo, da se Perušićani onako brzo primiše svoje stare vire, kad jim to ka zapovidi pop Marko Mesić.

I, brte moj, znamo svi, da Turci naseliše ovu raju rišćansku na našu pustu zemlju. I Vlasi, dolazili ka i Turci i molili se kod svetoga Trojstva. Vele, i njijove su molitve znale biti uslišane. I kad ono naši stari s popom Markom gonili Turke s naše didovine, upriši Vlasi, da će njima ostati crikvica na Podovima. Pop Marko i njegovi nisu ni znali za crikvicu u Podovima, pa bi po njima bila i ostala onima, čija nikad nije bila. - Nu znali su za crikvicu Perušićani, pa ne dadoše nikom te svoje svetinje i svoje stare didovine. - I izleže vam se, ljudi moji, iz toga veliko zlo. - Doveli Ljubovčani od nikud svog paroka, da im kod svetog Trojstva čita laturdiju. Saznali Perušićani, znalo se, što će biti. Skupi parok svoje skute, pa netragom. - Dođe do ljuta boja baš na crikvenim vratima. Osta deset mrtvi glava, ali perušićka ni edna. Krv je poprskala crikvena vrata. I od toga puta, kad god se sastaše naši s njijovima kod svetog Trojstva, pada uvik po koja mrtva glava, ali crikva ostade eto i danas naša. Puno je naši stari crikava za tursko vrime prišlo u ruke doseljene raje, ka ona u Metku i druge, ali ovu smo obranili."

Književnik Mate Orišković bio je okorjeli ikavac, pa je tako pisao i svoje prezime za razliku od ostalih Oreškovića. Navedena pripovjetka, a možda i ostalo književno djelovanje (roman Mejrina krv) možda su bili uzrok da je godine 1945. izgubio glavu, možda u Jazovki. A crkvica Sv. Trojstva danas je na "ničijoj" zemlji, ugrožena od onih koji žele uništiti ne samo ovu crkvu nego i cijelu Hrvatsku.

Za sam ovaj lokalitet Hirc pred skoro 100 godina piše: "Podovi su većim dijelom divlja pustoš sa nešto malo šikarja, koje proviruje iza ogromnog kamenja, dajući onoj goleti snagu protiv bure i mećave. Oskudica je vode velika, a osim nekoliko zapuštenih gorskih stanova, ne ima tamо nikakvih prebivališta, do stare crkvice Sv. Trojstva."

Naziv Podovi zadržao se do danas za predjеле istočno od crkve Sv. Trojstva gdje su naseljeni Rakići i Serdari. Gdje će se oni naći nakon Rata za slobodu, valjda će se riješiti, makar i uz pomoć snaga Ujedinjenih nacija.

U idućem broju: Južni dio Ličkog sredogorja

Put na Gorščicu

GORAN KLOBUČAR, Zagreb

Nedjelja ujutro. Sitna kiša dosadno rominja. Dolazi Mladen, pa odlazimo na jutarnju kavu i biljar. Kada nam i ono malo novca nestaje, moramo tražiti druga rješenja, po mogućnosti bez financijskih ulaganja. A, što da radi planinar bez novaca u kišno nedjeljno jutro, nego da ode tražiti spas u šumi?

Odluka mora biti brza. Samo, hoćemo li na Gorščicu ili Lipu? Nije važno, glavno da se ide! Naprtnjača je više prazna nego puna, tek toliko da se stavi pelerina, kišobran, rezervna košulja i poneka kalorija.

Božja vodica još uvijek sipi, dok mi u Dankovečkoj ulici u Dubravi čekamo koji će prvi autobus naići. Prvi stiže autobus za Markuševačku Trnavu, a to znači da ćemo danas noge protezati prema Gorščici. Nemam ništa protiv jer već dugo nisam nogom kročio u taj biser šumske prirode.

Stižemo do posljednje stanice i nastavljamo asfaltnom cestom do škole u selu Vidovcu. Kod škole skrećemo lijevo uskom cestom po novo markiranom putu i nakon desetak časaka uzbrdo ulazimo u šumu. Put je na početku prilično ispran od kiše pa zato nastojimo više hodati po kamenju nego po zemlji, ali što dublje ulazimo u šumu sve je više lišća i blata. Oko nas, ispod nas, iznad nas - kesteni, kesteni, kesteni.

Takva su vremena došla da su šume opustjеле, nema dobrih ljudi, nema veseljaka ili seljaka, koji bi na trgu zaradili poneki dinar prodajom kestenja i glijava. Ni ptice se ne čuju. Dok prolazimo mimo neku betonsku građevinu i izvor vode, kiša prestaje, a voda sredinom staze utire sebi put suprotan od našeg.

Uskoro dolazimo na put broj 25 koji prolazi ispod stijena Pečovja. One se lijepo naziru iz grada, a pružaju prekrasan vidik. Nastavljamo poznatom stazom nesmiljeno gazeći brojne keštene. Oko nas šuma obojena jesenjim bojama, a u njoj tišina što se provlači između drveća i uvlači ispod svake stijene, svakog lista.

Odjednom, umjesto šume s desne strane, kao rupa u siru, pojavi se čistina posuta odrezanim udovima bukve, keštene i graba. Hvata nas tjeskoba oko srca i, što duže gledamo, nemoćan bijes. Gledamo debla koja su još dan-dva prije gordo prkosila olujama, gromovima i godinama, da bi došao mali čovjek i zauvijek to prekinuo.

Takvi prizori podsjećaju me na rat. Neki ljudi ratuju jedni protiv drugih, a neki protiv prirode. U bijesu bacamo s gomile nekoliko trupaca da damo sebi oduška i krećemo dalje.

Usput nalazimo nekoliko sunčanica koje jedva da se drže uspravno od silne vode što im se nakupila u klobucima. Taj nam susret ponešto popravlja raspoloženje. Nakon nekoliko časaka silazimo s markirane staze jer želimo Mladenu pokazati stijene Vitelnice, odakle se pruža krasan vidik na oba Roga, dolinu potoka Bidrovca i preko puta na Stražnjec.

**Gorščica nakon
požara**
Foto: Ž.Kantura

Dolje, u dolini Koprivnjaka, vuče se kao prebijen pas mlijecno bijela magla i skriva svaki pogled na te divne uvale, od kojih svaka ima svoj izvor i svoj potok.

Osjećam uzbudjenje kao kada poslije dva dana lutanja prašumom izbijete na čistinu - tisuću metara

ispod vas nema ništa, a u daljini samo horizont. Šteta što nije ljeto kada na ovim, a i drugim stijenama Gorščice i Lipe cvjeta na stotine perunika (Iris), ciklama (Cyclamen europaeum) i drugog cvijeća i grmlja. Vraćamo se na markiranu stazu i veselimo se vrućem čaju uz topli kamin u Kaptolskoj lugarnici. Ali, kod Križnog hrasta ponovo žalost: stabla, stara i mlada, posjećena i pobacana na sve trane. Na desetke vlaka vodi sa svih strana na put. U šumi umjesto lišća, blato. Nekada gusta šuma naočigled postaje rijetka. Žurimo prema lugarnici zaobilazeći srušena stabla i gacajući po vodi što se slijeva sa svih strana baš posred puta. Izlazimo na čistinu pokraj raspele.

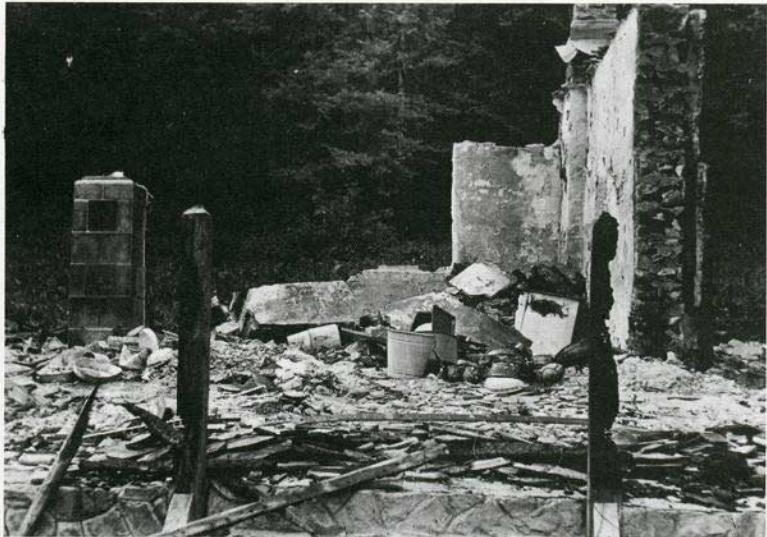
Nedoumica: da nismo slučajno zalutali u neku drugu priču? Trljamo oči gledajući i ne vjerujući. Klupe, zečevi i kokoši su tu, ali tamo gdje je bila kuća, samo temelji.

Sada, kada gledam temelje nekadašnje lugarnice, gdje smo se nekada grijali kraj toplog kamina, gdje smo se veselili i pjevali, premda je posljednji blagdan bio prije tri mjeseca, spoznajem kako je bila mala, ali se nama činila velikom i prostranom. Zamišljeno guram prst kroz rupu na žičanoj ogradi i puštam malom bijelom zečiću sa crvenim očima da poliže znoj s njega.

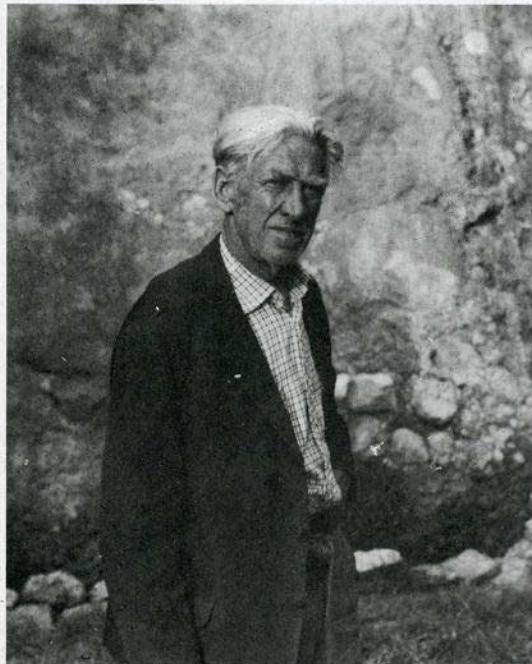
Stojim u blatu i razmišljam o skloništu na Bijelim stijenama, o Ratkovom skloništu i svim drugim kućama i domovima koji su nestali u plamenu. Svima nama tako malo treba, jedno toplo sklonište na Bjelolasici ili čak smrdljivo sklonište u Pejakuši na Velebitu, da budemo na kratko sretni. A sada opet zgarište. Povijest se ponavlja.

Odlazim nizbrdo i treba mi pet minuta da se spustim do ponora Vražje Ždrijelo. Naginjem se i gledam u mračnu usku rupu, a u misli mi dolazi Jazovka.

Nastoeći odagnati sve crne misli toga dana, vraćam se na put i odmah nastavljamo prema Lipi. Kasno je i zato na pola puta skrenemo poznatim šumskim putevima do kapelice Marije Snežne ispod Stražnjeca, pa poplavljenim i blatnjavim putem do Gornjeg Čučerja na autobus za Dubravu.

U ovom broju Danijel Vukušić

Naš je suguvornik ovaj puta Danijel Vukušić, velebitaš kojega čitaoci poznaju po seriji putopisa što ih je počeo objavljivati 1978. g. a jedan je napisao i za ovaj broj. Mnogi planinari, pogotovo posjetioci Velebitskog planinarskog puta, osobno su ga upoznali na Mirevu iznad Alan, gdje je na djedovini uredio ljetnikovac kako bi i pod stare dane mogao uživati u svom Velebitu. Upoznali su ga kao bistrog i gostoljubivog gorštaka, kao zaljubljenika u Velebit i riznicu podataka o toj planini, kao čovjeka golema životnog iskustva koji divnom diktijom zna pričati o "stарим добрим vremenima". Izrazit je tip Podgorca, bunjevačkog podvelebitskog čovjeka, pripadnik velikog roda Vukušića. Bistar um koji zna zapažati i dobro pamti, lirska priroda koja se zanosi ljepotom Velebita, ali i tuguje zbog neprestanog raseljavanja primorske padine.

Gospodine Vukušiću, za razliku od tolikih rođenih Podgoraca koji već desetljećima zauvijek napuštaju velebitske padine u potrazi za lakšim životom, vi ste suprotan "slučaj": niste se rodili ovdje, a emotivno ste toliko vezani uz Velebit da ga ne napuštate ni sada, a bliži vam se 90. godina života. Molim vas najprije kratku skicu vašega života.

Istina je, nisam rođen pod Velebitom, ali sam Podgorac podrijetlom. Rođen sam u Plitvičkom Ljeskovcu 1905. g. gdje je moj otac službovao, kao državni lutar. Osnovnu školu sam završio u Jablancu, a daljnje moje školovanje je životna škola, kakvu je život diktirao, pa to i ne bih opisivao. Bavio sam se raznim poslovima od pera do krampa, a za vrijeme općinskih izbora, još kao mlad, biran sam za općinskog načelnika općine Jablanac na listi HSS-a. Drugi svjetski rat zatekao me u službi kod carinarnice Sušak, koju sam napustio i vratio se kući u Podgorje. Godine 1943. u Podgorju se osniva partizanski odred Alan u kome sam obavljao dužnost komesara. Godine 1945. preselio sam u Zagreb, gdje sam radio u više poduzeća, a umirovljen sam kod Radio-Televizije Zagreb 1962. U Podgorje sam se trajno preselio 1975. g. jer me je ovamo vukla neodoljiva čežnja za velebitskim prostranstvima.

U našem časopisu objavili ste impozantan broj putopisa. Svi se oni bave jednim dijelom Velebita, on vam je neprestana inspiracija. Čime vas je ta planina toliko vezala?

Istina, cijeli životni vijek vezan sam u Velebit, jer, kako je otac po povratku iz Like službovaо na Velebitu, cijela je obitelj dobar dio godine boravila na Velebitu, kao i drugi žitelji Podgorja, obrađujući nešto zemljista i napašajući stoku velebitskim prostranstvima, dok nas ne bi nevremena kasne jeseni potjerala s planine. Provodeći na Velebitu dio djetinjsta i mladosti, sve sam više otkrivaо njegove ljepote. Sve me je privlačilo. Vrhovi, doline, vrtače, proplanci, vrleti, vidici, cvrkut ptica, dnevna pripeka sunca, večernja svježina i sve ono što Velebit može pružiti i o čemu bi se moglo mnogo pisati. Iako sam ponekad, stjecajem prilika, bio godinama udaljen od Velebita, u svojim mislima uvijek lunjao njegovim prostranstvima, stoga sam i bio toliko vezan uz njega.

U svim vašim velebitskim putopisima osjeća se tuga za nekadašnjim životom u danas pustim i ruševnim naseljima. Pa i putopis što vam ga objavljujemo u ovoj broju nije iznimka. Današnji planinari teško si mogu predočiti toliko stanovništva u visinskom dijelu Velebita u doba vaše mladosti.

Mirevo, Lubenovac, Štirovača, Padeži od Krasna pa sve preko sjevernog, srednjeg i južnog Velebita, kroz ljetu su vrvjeli od ljudi i stoke, dok se uz ostalo, Lubenovac, Mirevo, Štirovača i Padeži, baviše i kirijašenjem, u čemu je sudjelovao i jedan dio Like. Uzmimo kao mjerilo da je Mirevo i Alan kroz ljetu naseljavalo oko 160 obitelji, pa ako se tome pribroje Struge, Lubenovac, Borovački i Jovanović Padeži i druga naselja, onda je lako pretpostaviti koliko se tu kretalo, radilo, pjevalo i dovikivalo, a što je dostizalo vrhunac u vrijeme kosiđbe velebitskih čistina.

Ostao mi je u sjećanju nezaboravan uspon na Hajdučke kukove, kada ste markacijsku grupu PSH vodili od Lubenovca na vrh. Snažazili ste se u toj divljini kao u vlastitoj kući.

Što se tiče snalaženja u divljini, možda je to prirođena osobina, a možda i stečeno sgvopouzdanje još u vrijeme djetinjstva, jer - ja bar tako mislim - u planini se tek slučajno može zalutati. To se meni još nije desilo, stoga se osjećam siguran kao u vlastitoj kući, bilo u danu ili noći, pa iako sam najčešće sam planinario ne samo po Velebitu, već i drugdje, nikada nisam zalutao i uvijek sam sa sigurnošću nalazio put iz planinskih predjela do cilja.

Nakon tog uspona markirali smo stazu na vrh, ali unatoč tome Hajdučki kukovi ostaju slabo posjećen dio Velebita. Od kuda zapravo potječe taj naziv?

Uspon na Hajdučke kukove je markiran, ali neka planinara ne iznenaduje što su rjeđe posjećeni, jer to je jedna od najvrletnijih i najnedostupnijih divljina Velebita, stoga još do danas nije istražen, a vjerujem da ima bar neki predio gdje još nije kročila ljudska noga. Ne zato što se to ne bi moglo, već zato što se nitko za to nije zanimao. Domaći žitelji Lubenovca nisu imali zašto da se veru na te teško dostupne vrhove, jer tamo naprosto nisu imali što tražiti, a i planinari su ih zaobilazili.

Naziv Hajdučki kukovi jasno govori otkuda im ime, jer tu su se u prošlom stoljeću sklanjali hajduci dok su ljetnih mjeseci hajdukovali od Podgorja do Bosne. U toj divljini bili su sigurni od svakog napada, jer još tad nije bio puteva koji su vodili u njihovoј blizini, osim vlaka Marije Terezije, koja je prolazila kroz Begovaču južno od Hajdučkih kukova. No, jednom je prilikom (godinu ne znam) vojska iz Otočca napala hajduke - naravno, po

BIBLIOGRAFIJA DANIJELA VUKUŠIĆA U "HRVATSKOM PLANINARU"

(Prvi broj označava stranicu, drugi godinu)

Podgorskim padinama sjevernog	Sa suzom u oku 59-83
Velebita 92-78	Šuma na proplanku 116-83
Do velebitskog Pisanog kamena 51-79	Od Mireva do Radlovca na Velebitu 213-83
Na rubu Tadijevca na Velebitu 161-79	Na ruševinama Baćić dulibe 61-84
Osamljeni u planini 215-80	Od Trolokava do Vrata kroz Velebit 141-84
U pohode Lubenovcu 105-82	Susret na velebitskoj stazi 148-86
Još nešto o medvjedima u planini 159-82	Od Mireva do Sundera na Velebitu 220-87
Na Hajdučke kukove 256-82	Na ugašenom ognjištu 7-88
Izlet u Štokić dulibu 17-83	S Kleka drugom stazom

nečijoj izdaji - te neke pobila, a neki su se bijegom spasili i prebjegli u Bosnu. Od njih potječe i legende da su napustili svoju tajnovitu pećinu u kojoj je navodno ostala i puška harambaše ukrašena kundaka, a blago (zlatni i srebrni novac) ostavljeno u duplji favora. Poneki žitelji Lubenovca, kao i neki drugi, pokušali su pretraživati predjeli gdje bi po legendi mogla biti pećina, sklonište hajduka. Nailazili su na neke tragove ljudskog boravka koji odgovaraju legendi, ali pećine nigdje.

Na Lubenovcu pokazali ste nam višestoljetnu stazu po kojoj su se šlajsali jambori. Kako se to nekada radilo?

Staza, koju sam vam pokazivao vodi iz ličkog dijela Velebita preko Begovače, Lubenovca i Mireva do mora, dok joj je jedan krak vodio negdje od Štirovače i na Konačišćima nadomak Mireva se spajao sa spomenutom vlakom. Građena je u vrijeme vladavine Marije Terezije i zato se u našem narodu zove vlaka Marije Terezije. Njome su se vukla očišćena golema stabla zvani jambori, uz brojne sprege volova i do 20 pari, a dovlačeni su do mora na Drndić i Jadrelinu dragu za potrebe Venecije.

Mimo vaše kuće na Mirevu iznad planinarskog skloništa na Alanu, u neposrednoj blizini križanja Premužićeve staze sa cestom Jablanac - Štirovača, prolazi velik broj planinara. Mnogima ste pomogli u neprilici i u vašoj su kući planinari uvijek lijepo dočekani, a nama ste godinama pomagali brinuti se za sklonište na Alanu. Kakvo je vaše iskustvo s planinarima?

S planinarima još uvijek, koliko to mogu, održavam veze, jer oni mi uljepšavaju boravak na Velebitu, stoga im i činimo usluge koliko je to u našoj obiteljskoj moći. Mi smo uvjereni da pravi planinar ne može biti loš čovjek, jer tko istinski voli prirodu taj voli i ljude, stoga svakoga pravog planinara rado primimo u kuću i koliko možemo ugostimo.

Kao vrhunski poznavalac ovoga dijela Velebita napisali ste o njemu 17 članaka u našem časopisu, a lijep broj putopisa i vaša kćerka Danica Đurović, koja je očito krenula vašim stopama. Svi ovi prilozi zajedno predstavljaju malu antologiju i cjelovitu zbirku. I zar se može još što reći?

Ono što sam napisao za vaš časopis još uvijek nije dovoljno, jer Velebit je velika riznica lijepota iz koje se uvijek može nešto izvući i trajno pisati, a da se nikada dosta ne napiše. Ja vjerujem da Velebit u potpunosti još ni jedan planinar nije upoznao, što uvećava njegove čari.

Razgovor vodio: Nikola Aleksić

U opustjelim dulibama

DANIJEL VUKUŠIĆ, Jablanac

Ni ovoga ljeta nismo mogli odoljeti nakani da posjetimo Dabre i Dulibe u srednjem Velebitu. U prvoj polovini kolovoza dogovaramo se i odlučujemo da krenemo. Rano je jutro. Za Kosicom smo na okupu: ja, Anka, prof. Antunac, te Boris Povrzanović sa svojim autom kojim ćemo poći na prilično dalek izlet. Nakon lagane zakuske sve je spremljeno. Sjedamo u auto i odmičemo prema cilju, ostavljajući iza sebe prodoline, dulibe i vrhove. Usput svraćamo na izvor Težakovac, gdje se odmaramo, obavljamo malu zakusku, te mimo Kugine kuće produžujemo dalje preko prijevoja kod Opaljenog vrha i preko Položine do Baćić dulibe. Tu uz cestu odsjedamo u debeloj hladovini pod starim bukvama čija su debla išarana brojnim inicijalima i punim imenima. Neka se od njih ne mogu čitati, jer tijekom drugih godina ostadoše samo nejasni ožiljci. U oči upada povisoko urezano prezime Došen s datumom 24. XII, na dan badnjaka 1972. godine, što je najnovije vrijeme, a pisac je možda bio i posljednji stanovnik doline.

Sjedimo u hladovini i dogovaramo se kako da iskoristimo ovaj lijepi izlet. Dan je sunčan i vruć. Ivo i Boris će se popeti na Baćić kuk. To je prilično naporan uspon od oko 500 metara, a iz Dulibe je uspon skoro nemoguć. Stoga treba zaobići kuk preko prijevoja s južne strane, a onda se popeti iz zaleda uz malo penjačke vještine i napora. Ja i Anka - pošto često lutamo vrhovima - ostajemo, odlučivši se za berbu metvice, koje u ovim Dulibama na nekim lokacijama ima u izobilju. Njih dvojica odlaze da se vraški oznoje i umore penjući se uz litice, a nas dvoje berući metvicu krećemo niz Dulibu. Lako se krećući stižemo do prvoga bivšeg naselja gdje nailazimo na jednu kuću pod krovom. Od druge je krovište utonulo u zidinu, dok su ostale bez krovišta i u ruševnom stanju. Šetali smo, ubirali cvijet po cvijet metvice, razgledali bivše naselje i s bolom u glasu razgovarali o tome kako je ova lijepa duliba naglo i žalosno ostala bez svoga življa, opustjela i utonula u dubok mir i tišinu.

Napuštajući ruševno naselje produžujemo uljevo, hodajući starim kolnim putem preko proplanaka i između šumaraka prema istočnom dijelu Dulibe. Putem se još uvijek dobro uočavaju nabiti kolnici sprežnih kola. Prostori su lijepi, pretežno ravni, zarasli livadama i šumarcima tamo gdje je nekada bila težatna zemlja. Nakon stanovita hodanja stižemo do prve zidine, koja je davnije napuštena i zarasla u šikaru. Tu malo zastanemo i na Baćić kuku ugledamo naše suputnike kako se veru po vrhu kuka, sitni kao dvije male ptičice. Producujemo dalje. Lijevo pod šumarkom zapazimo napuštenu kuću, od koje srušeno šimlato krovište još djelomično strši iz zidina. Tužna slika - rekoh i krenemo dalje.

Poslije stotinjak koraka stižemo do nekad jednosobne kuće, načeta krovišta, ali još uščuvanih podova i bez ikakva inventara. Možda je netko već prije bio i sve pokupio. Tu već nailazimo na voćnjake, pretežno zasađene šljivama, među kojima ima trešanja, jabuka i krušaka, ali sve zapušteno, zaraslo šikarom i, izgleda, bez plodova. Šljiva ima starih i nagriženih vemenom, a ima i mladih koje valjda nikose poslije raseljenja, zarasle u splet drveća i visoke trave.

Dalje od ove kuće, pri kraju doline na sjevernoj strani, nailazimo na prostorno veću lijepo građenu kuću i štalu. Obje su stručno građene od klesanog kamena, pokrivenе limom, još uvijek uščuvane. Odolijevaju naletima vjetra i snijega. Stambena kuća s velikim podrumom, iznad koga su prostorije s velikom verandom poput balkona, te vratima i prozorima. Štala velika, u potkroviju prostrana pojata u koju se moglo smjestiti na vozove sijena, te oko kuće i štale brojne voćke, pretežno šljive. Obišli smo oko kuće i štale, ali pristup je u njih težak, jer su svi prilazi obrasli šibljem i visokom travom, pretežno koprivom i malinom. Stoga u prostorije nismo ni zalazili, jer tu sada caruju miševi i pauci što pletu mreže na vratima i prozorima. Kad jednom vjetar raznese krovišta, u zidinama će se sunčati poskoci i gušteri.

Malo podalje od kuće, na livadi, nalazi se povolika cisterna do koje vodi puteljak od kuće. Na cisterni je još uvijek kanta s konopom da se može zagrabit voda, što je prava blagodat za umorna putnika, a voda je čista, bistra i hladna. Nešto poviše na pristranku još se nalazi nekoliko starih bukava, koje već stoljeće prkose vremenu, iako su izranjavane brojnim zarezima i inicijalima na kori debla.

Pošto je sunce vraški peklo, po obilasku smo toliko umorni da upravo padamo u hladovinu pod prvom bukvom. Odatle imamo lijep vidik na kuće i cijelu dolinu. Dok smo sjedili u hladu, pogled mi je bludio širinama vraćajući se na kuće i dolinu, a s kukova i vrhova ponekad bi pirnuo posve lagan vjetrić, kao da donosi šapat o minulim vremenima, tegobama i ljepotama u ovim dolinama, o prolaznosti koja mimo naše volje sve razgrađuje. Gledajući na kuće i dolinu nameće mi se pitanje: koliko li je truda i sredstava uloženo u takav i tolik rad, jer dolina je sva iskrčena, a kuće i štale što se još tu opisu stihiji, prilično su velike i stručno građene; otkuda je dopreman tolik građevni materijal, kamen, pjesak, drvo i drugo, čega u dolini, osim kamena, rekao bih, nema. Vjerojatno je dopremano iz okolice uz mnogo znoja i truda. Koliko bi danas sredstava i truda stajali ovi objekti, teško je procijeniti, ali zaista vrlo mnogo. Tu se može lako uočiti s koliko se ljubavi, truda i upornosti ovi žitelji držaše svojih dragih duliba i ognjišta svojih predaka. Vjerujem da je bila vrlo teška odluka da ovo sve napuste u potrazi za boljim životom. Pojedinci su to činili i prije, ali ne tako masovno.

Poznavajući donekle nekadašnji život i običaje ovdašnjih gorštaka, u mislima mi se redaše slike o načinu i ljepoti života u ovim dolinama. Ovdje se oralo, kopalo, sijalo, sadilo, želo i kosilo i to sve uz pjesmu. Sve u svemu ovdje su žitelji živjeli ispunjeni zadovoljstvom, pogotovo ako je zemlja dala dobar prirod, a stoka se uvećavala, jer to je sve bio plod žuljavih ruku i naporna rada. Na poneke tegobe i nedostatke zaboravljalo se, a po sijelima pričalo o gospodarstvu, dogodovštinama, pa i legendama, dok mlađi provodiše slobodno vrijeme u ugodnim susretima i prelu koje se redovno održavalо. Susjedi živješe u slozi i međusobno se pomagaše, kao što to nameće nepisani zakon gorštaka. Ponekad je među susjedima bilo sukoba i razmirica, ali bi se sve opet sredilo i dovelo u sklad. Za lijepih dana, s okolnih se vrlova čulo dozivanje čobana, koji su pratili kretanje stoke proplancima i pristrancima, dozivajući jedan drugoga gdje su čije ovce, koze, goveda i konji. Od kuća bi se čulo kukurijekanje pijetlova i lavež pasa, a često bi se oglasila i pjesma momka ili djevojke pri obavljanju posla. A sada velikim prostranstvima caruje pustoš, bez traga života, a dulibe utonuše u trajnu tišinu, koju narušava tek poneki pjev ptica ili pokatkad protutnji kamion što izvozi drvo iz dubokih šuma Velebita.

Zajedničko svih žitelja bila je radost pri izlazu sunca, koje je mamilo na dnevni posao, kao i pri zalazu sunca iza kukova, kad bi dulibe uranjale u blagu svježinu sumraka. S

**Došen plana 1958.
godine, u vrijeme prije
raseljavanja.**

Foto: Dr. Ž. Poljak

večeri bi u kućama gorjele vatre, dozivali se i posjećivali susjedi, a potom bi sve utonulo u ugodan san, pod okriljem noći. Tu se iz mladih grudi često otimahu ljubavni uzdasi, za koje su znale samo velebitske zvjezdane noći, tako čiste i lijepo kao rijetko gdje drugdje. Stoga bi se češće momak i djevojka znali na rubu šumarka, skriveni od svih, da uz pjesmu šturaka poljupcima broje zvijezde rasute nebeskim svodom. Već sutradan Dulibom bi se čula otegnuta tugaljiva pjesma u desetercu:

'Ajde dragi zvizde da brojimo,
Poljupcima da ih bilježimo.
Sjajna zvizdo, tako ti tvog sjaja,
Nemoj odat mojih uzdisaja.

Utihnuše pjesme i dozivi, opustješe Dulibe, kao i sva naselja duž Velebita, pa se spomenusmo kako i posljednje sezonsko naselje, Borovački (Crni) Padež, prije tri-četiri godine opustje. Time na većem prostoru sjevernog i srednjeg Velebita nestadoše posljednje dvije krave i stada koza, a nekada ih je bilo na tisuće. Žitelji se razidoše širom svijeta, otkuda ih čežnja vuče u širine svojih dolina gdje provedoše djetinjstvo i mladost, ali ih mnogi, izgubljeni u prostoru i vremenu, nikada neće vidjeti.

Poslije duljeg sjedenja, razgovora i razmišljanja, ustajemo i krećemo natrag prema cesti. Na čistini je sunce još uvijek pripalilo, te smo na dijelu Dulibe zadihani i oznojeni sjeli u dubli hlad da predahnemo. Sjedili smo, razgledali okolicu i razgovarali o ljepoti krajolika, nekadašnjem bujanju i nestanku svojevrsnog načina života. U sličnom obliku više se nikada neće pojaviti, jer ga vrijeme i novi način života za svagda otpuhnuše s ovih visova.

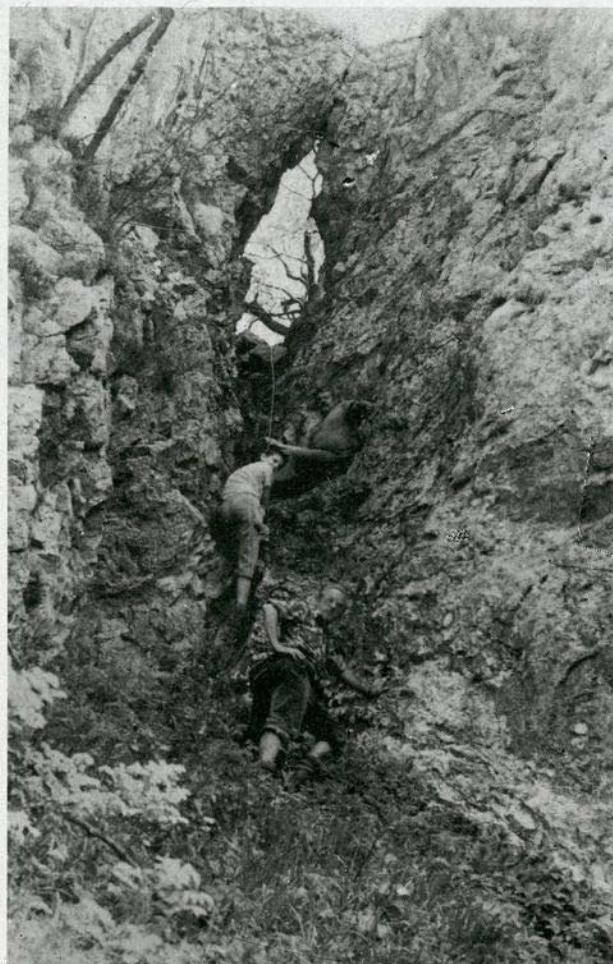
Odmorivši se krećemo dalje. Držeći se rubova šume, izbjegavamo sunčanu pripeku. Stigavši do ceste sjedamo u hlad, a malo poslije stižu i naši suputnici. Zakuska, razgovor, odmor, kuhanje kave, malo lješkarimo, potom se spremamo, sjedamo u kola i noseći u sebi brojne dojmove vraćamo se kroz duboke šume Težakovac, Klepine dulibe, Padeža i Štirovače do kuće u Mirevu, gdje ćemo poslije večere porazgovarati i poći na počinak.

S Kleka drugom stazom

MILJENKO PAVEŠIĆ, Rijeka

Uspon na Klek uvijek predstavlja poseban užitak za svakog planinara, alpinista ili običnog izletnika. Posjetioci tijekom uspona, svaki na svoj način, doživljavaju prirodu i otvaranje sve ljepših vidika, a ako poznaju imalo povijest HPD-a, tada im je doživljaj uspona još potpuniji. Nažalost, većini planinara mnoge ljepote Kleka, unatoč brojnim usponima ostaju nepoznate. Razlog je jednostavan. Planinar se na Klek uspinje od zaseoka Bjelsko dobrom stazom do doma. Tu se malo odmori, prezalogaji, pa nastavi također dobrom stazom na vrhunac. Time je praktično sve i završeno, jer je povratak po pravilu istim putem. Mislim da izlet treba uvijek planirati tako da silazak s planine, ako

je ikako moguće, vodi nekom drugom stazom. Na Kleku postoji nekoliko takvih mogućnosti - evo jedne, koju ću opisati.

LIJEVO : Klekovo okno
Foto : M.Pavešić

GORE : Znamen 143. brigade Hrvatske vojske, koji je izradio Mijo Špehar, sadrži Klek, ogulinski Grad i vješticu na metli. Nosioci znamena dobili su zbog toga nadimak "Ogulinski coprnjaci"

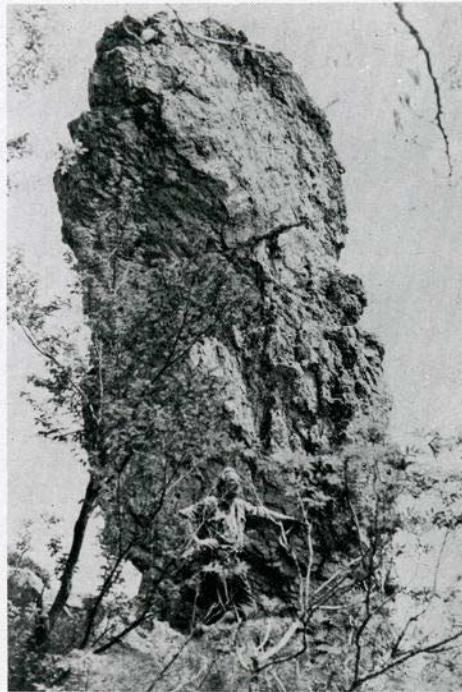
"Čovik" pod Klekom

Foto: M.Pavišić

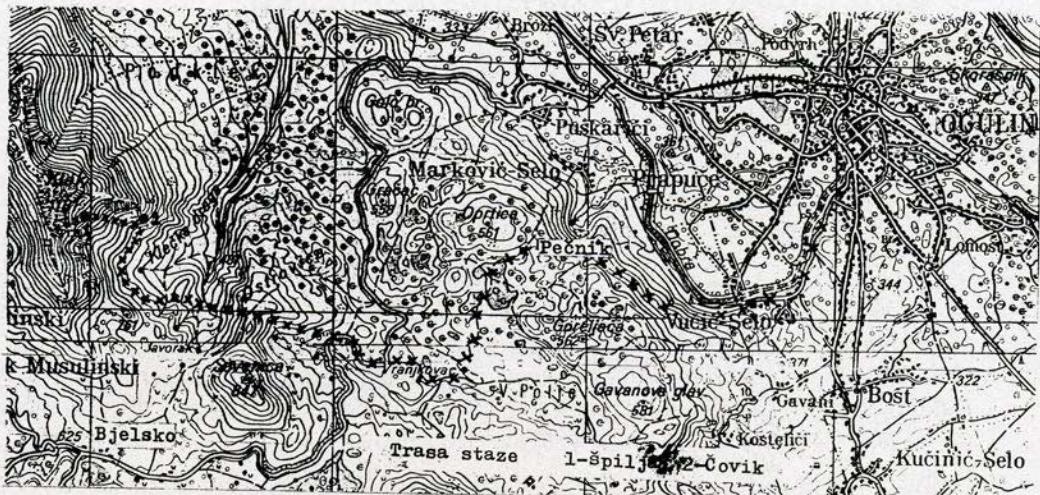
Stijena Čovik nalazi se na kraju stijena koje se nalaze na padini Klečke drage. Široka je oko 1.5 m i oko 5 m visoka. Taj dio puta od špilje do Čovika posebno je lijep. Prolazi nedirnutom prirodom, gdje nema ama baš nikakvih tragova djelovanja čovjeka.

Od spomenute stijene valja krenuti na jug i, bitno ne gubeci visinu, obići Klečku dragu te preko sedla ispod Sovenice izaći na oštri zavoj ceste Ogulin - Bjelsko - Jasenak.

U slučaju kada je izlet na Klek organiziran autobusom, onda na tom mjestu treba da čeka autobus i ukrca one koji ne žele produžiti pješice za Ogulin. No, prava je šteta ne proći i taj dio puta. Staza prolazi kroz prekrasne šumovite predjele bijelog graba, hrasta, bukve, javora te brojne grmove ljeske. Uspona i nema, ravno je ili je blagi sput.

Po dolasku na cestu treba njom krenuti u pravcu Ogulina (istok) oko 400 m do odvojka kolskog puta i njime produžiti do rekreacijskog centra Kneja. Tu počinje markacija za Ogulin, koja kroz Veliko polje, pored Pečnika i padinama Bukovnika silazi u Vučić-selo, predgrade Ogulina. Atraktivna točka na tom dijelu je rub Pečnika, koji se oko 150 metara, gotovo okomito, izdiže iznad Dobre. S ruba se otvara lijep vidik na Dobru, jezero Bukovnik, most Vražji prelaz, Sv. Petar i Ogulin. Da bi se došlo na rub stijene, treba sa

staze skrenuti ulijevo (sjever) stotinjak metara prije Bukovnika. Padina Pečnika je zanimljiva zimi. Bacanjem grude snijega izaziva se usov (lavina), što je ovdje potpuno bezopasno.

Vrijedi napomenuti da je cijela staza od doma na Kleku do Ogulina gotovo bez uspona.

S vrhunca vratiti se stazom do doma. Malo se odmoriti, otisnuti pečate i svakako se upisati u knjigu posjetilaca. Pored istočnog zida doma krenuti ravno ka stijeni, gdje počinje malo upotrebljavana staza. Tu i tamo najde se i na staru markaciju. Staza vodi podnožjem stijene po kosini obrasloj uglavnom manjim bjelogoričnim drvećem. Za malo više od deset minuta dolazi se pred otvor u stijeni - Okno Kleka. Vrijedni članovi HPD "Klek" Ogulin, sa svojim agilnim predsjednikom Ivicom Polićem, tu su postavili metalno uže i nekoliko stepenica visećeg tipa za lakši prolaz. Prolaz kroz okno vrlo je atraktivn i dobar za planinare snimatelje. Kroz okno izlazi se na travnatu kosinu gdje se desno dolje nalazi oveća špilja, koja predstavlja posebnu zanimljivost Klekove stijene. Ulaz je visok i prednji dio špilje je svjetao. Dno špilje završava ponorom koji se u kišno doba ispuni vodom. Sa stropa vise sige koje u jednom sklopu podsjećaju, i to vrlo vjerno, na jato gusaka u spuštanju. Iznad njih nalazi se oveća glava patke. U špilji je ugodno svježe, a iz nje posebno je lijep vidik na Sovenicu, Stožac te prema Oštarijama i Ogulinu.

Od stijene treba krenuti uz južne padine stijena, lagano se spuštajući do impozantne usamljene stijene koju stanovnici Bjelskog zovu Djed, a stanovnici Turkovića, na drugoj strani Kleka, Čovik. To je ustvari pandan stijeni Baba ili Visibaba u zaseoku Bjelsko.

Na Velèbitu ljeta 1991.

O prijevoju Rujno-Oglavinovac-Počitelj (skica na trećoj stranici omota)

MIRJANA TROŠELJ, Zagreb

*MI - zatočenici kamena umotani u sunce
jutros smo obišli svjetove sretni
što novi proplanci nisu sumnjali u naš dolazak*
V. Jurčenko

Nisu velèbitski proplanci ni ovo ljetu sumnjali u moj dolazak, ali sam sumnjala ja u ovoj zlokobnoj tišini ljeta i zlih slutnji što su se nadvile nad Podgorjem, da će ih moći posjetiti. Rat u njegovom okružju vrijeda njegovu Diku zbog čega Vila Velèbita dozivlje ojkanjem da se povrati mir njegovih božanskih kukova i visova.

U pustošnoj tišini čuje se elegično cvrčanje cvrčka, jedini zvuk među mirisima i bojama prirode. Podgorci ga nisu odavna čuli. Oslabio im vid i sluh zbog orlova u letu. Sada umjesto njih lete meci i granate. Pomišljaju da povežu vuneno uže na bukovim granama u Paklenici, Strugama i Javorniku, a na Svetom Brdu i Oglavinovcu obgire Sunce. Da

na Rujnu Kamen - Babi prinesu darove, Velikoj Gospi upute MOLITVU, a na počivalima i mirilima namire mrtve. Da se umiju "vodom divljeg jezera" i napiju s tri kamaena vrela. Možda nas tada mržnja i granate mimoidu. Zato pomislim, moram ga obići, pa makar ostala bez glave. Nije to hrabrost, nego prkosna želja za dokazivanjem da Velèbit nije i ne smije biti planina zla - rata, nego planina dobra - mira, svjetlosti i ljepote. Mislim da ovo ne bi trebalo zvučati kao patetika, već kao istina, koju je odavna otkrio svaki njen ljubitelj i dobar poznavalac.

Prolazim tako pokraj zanijemilih "biliga" davnih kultura i pomislim kako je unatoč ratovima san u kamenu besmrtan. "Kamen - znamen" megalitski, gradinski, gromilski, tribunski, svetobrdski, Sunčev, županski, vlaški i folklorni odolijevao je Zubu vremena i mnogim ratovima pa će i ovome.

Isprva sam pomicljala da obnovim jedan od južnovelèbitskih prijevoja od mora do Like - stari podgorski trgovački put Rujno - Počitelj - Gospic. San o njegovoj markaciji opsjeda me godinama, ali još uvijek se nije ostvario. A nema sumnje da su njime krstarili već Liburni i Japodi trgujući i razmjenjujući svoju robu u vrijeme Gradinske kulture i starog Argyruntuma, iako zato nema direktnog oslonca a pisani izvori su oskudni.¹

Vjerojatno je prijevoj V. Paklenica - Medak u tom vremenu bio prometniji pa stoga i značajniji. Svjedoči o tome gradina Paklarićistočno od Marasovića na ulazu u V. Paklenicu kao ilirsко-rimska utvrda s funkcijom osmatračnice ovoga prijelaza.² Gradina je nepravilnog kvadratnog tlocrta iz koga se izdižu ostaci niskih zidina ozidanih vješto isklesanim kamenjem, približno istih dimezija, spojenih vezivnim materijalom (vapno). Zato domaći ovakve zidine nazivaju Klačanim zidinama. Identične se nalaze na Modričkoj gradini i gradini Sv. Trojice, te se može prepostaviti da pripadaju istom kulturnom krugu. Razlikuju se samo po veličini gradina Sv. Trojice i Modrička bile su velika naselja a gradina Paklarić kao osmatračnica znatno manja. O nastanjenosti ovih gradina dokazuju brojni fragmentarni ostaci materijalne kulture (keramika).

Antikni Argyruntum za cara Tiberija postaje municipij³ s vojničkim tribunatom u Tribnju (Šibuljina), također s ostacima tzv. Klačanog zida.

Kruži legenda za gradinu Sv. Trojice da je bila zadnja uporišna točka kraljice Teute u borbama protiv Rimljana.

Budući da su sva ta gradinska naselja uz obalu gusto naseljena u rimsko doba, nema sumnje da su bila u svezi sa svojim zaledem⁴ i preko prijevoja Tribanj - Rujno - Oglavinovac - Počitelj kao što je bio prijevoj Argyruntum - V. Paklenica - Lika i njima slični (Tribanj - Stapina - Orljak - Čitluk, Barić Draga - Jelova Ruja - Rizvanuša, Lukovo Šugarje - Došeni - Brušane), uz one koji su danas postali prave prometnice (Obrovac, Karlobag, Jablanac, Senj).⁵

Iako nema pouzdanih izvora za njegovu funkcionalnost u tom vremenu, postoji međutim mogućnost za nju u srednjem vijeku. Tu mogućnost daje stari rodovski i župski grad Počitelj u ličkoj županiji kao najbliže naselje tom prijevoju.⁶ Uz to je dio Podgorja oko Tribnja u 12. i 13. st. pripadao ličkoj županiji na koje su Ninjani dobili pravo ispaše.⁷ To govori o tradicionalnoj komunikaciji velebitskog Podgorja i Zagorja.

Budući su Mogorovići i Tugomirići od 10. do 15. st. naseljavali Podgorje od Starigrada do Rovanjske⁸, najvjerojatnije je da su se njihovi stočari služili i tim prijevojem za stočarska kretanja.

Za vremena Tugomirića sagrađene su u Podgorju crkva sv. Petra (Starigrad - Paklenica) i crkva sv. Jurja u Rovanjskoj.⁹ Da li i stara Veca u Starigradu - Paklenici (za Mlečana u 18. st. Cita Vecchia, porat preko koga se transportiralo drvo i blago) pripada istom razdoblju nije sasvim utvrđeno.¹⁰

U 14. st. započinje migracija Vlaha stočara koji su, s obzirom na svoj nomadski život, izvan svake sumnje koristili kao prometnicu prijevoj Rujno - Oglavinovac - Počitelj radi sezonskog stočarenja.¹¹

U 15. st. pustoš Turci Likom, što se odražava i na velebitsko Podgorje. Tada bez sumnje spomenuti prijevoj postaje funkcionalna prometnica, jer Turci preko njega upadaju u Podgorje i pustoše ga. Tako "montagna della Morlacca" u 16. st. potpuno opusti.¹² S druge strane, senjski uskoci izvode svoje pljačkaške akcije turskih teritorija "iskrcavanjem na izabranom mjestu pustog velebitskog podgorja i prepad duboko u pozadinu, te povratak s pljenom preko neke podgorske drage".¹³ Prepostavljam da su uskocima za ove pothvate na području Starigrada - Paklenice odlično poslužili dobro skriveni Senjski porat i Tribanjska Draga.

Južno Podgorje u 16. st. je pod mletačkom vlašću koja ga nastoji naseliti stanovnicima iz sjeverne (turske) Dalmacije, i to naseljavanje traje od početka 17. st. do kraja 18. st.¹⁴ Većina današnjih potomaka prvih doseljenika južnog Podgorja ističe prijevoj Rujno - Oglavinovac - Počitelj kao put "hranitelj" kojim se trgovalo s Likom sve do 50-tih godina ovoga stoljeća. Dug je od Rujna do Počitelja oko 30 km i stiže se za 5 do 6 sati hoda. Posljednji put sam prolazila prije 5 godina pa me sada domaći uvjeravaju da je sav zarastao i neprohodan i proći njirne bilo bi teško njima a meni pogotovo. Zato odustajem i odlažem ga za neku bolju priliku i zaputim se neodređeno lutajući također već nepostojećim putevima donjih padina na potezu od Asanovca - Prodana preko Ljubotića, Livodica, Jamine, Bristovca, Trošelja, Marasa, Devčića i Šugarja do Japaga. Sva ova manje više napuštena naselja bila su povezana putevima kojima se lako kretalo od jednog do drugog. Sada su obrasli dračom ili su "isprani" po čistinama kamenjara i to naročito od Bristovca prema Šugarju.

Kada prođe ovaj rat, optimistički pomišljam da će biti prilike da se prijevoj Rujno - Oglavinovac - Počitelj pročisti i markira. Bio bi to još jedan zanimljiv planinarski put koji spaja Podgorje i Liku. Poželimo stoga što skoriji mir i slobodu Lijepoj našoj a onda slijedi zamišljena akcija.

BILJEŠKE

1. Moglo bi se pretpostaviti da gradinska naselja locirana u njegovoj blizini dokazuju njegovu funkcionalnost (rujanske i javorničke gradine i, s ličke strane, gradine oko Počitelja). Do danas su neistražene. Površinski se otkrivaju ulomci keramike iz starijih razdoblja (neolit i metalno doba).
2. B. Gušić: Naseljenje oko Velebita do Turaka, str. 137 (vidi Ž. Poljak: Velebit, Zagreb, 1969)
3. Enciklopedija likovnih umjetnosti 4, str. 307.
4. V. Rogić, Velebitska primorska padina, RGI, sv. 2, Zagreb 1958. g. str. 103.
5. N. Klaić, Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku, ŠK. Zagreb, 1976, str. 378.
6. B. Gušić: Naseljenje oko Velebita do Turaka, str. 143 (vidi Ž. Poljak: Velebit, Zagreb, 1969)
7. I. Devčić, Stari grad Počitelj, Vienac, br. 27, Zagreb 1895, str. 46, 94.
8. V. Rogić, Velebitska primorska padina, RGI, sv. 2, Zagreb, 1958, str. 99, 100.
9. B. Gušić: Naseljenje oko Velebita do Turaka, str. 140, 141 (vidi Ž. Poljak: Velebit, Zagreb, 1969)
10. Isto str. 141.
11. V. Rogić, Velebitska primorska padina, RGI, sv. 2, Zagreb, 1958, str. 89
12. Ž. Poljak, Velebit, Zg. 1969. g. (B. Gušić, Naseljenje ... str. 145).
13. V. Rogić, Velebitska primorska padina, RGI, sv. 2, Zagreb, 1958, str. 81
14. Isto, str. 82.
15. Isto, str. 85, 88. P. Rogić, Porijeklo stanovnika velebitskih naselja, str. 105, 107. (Ž. Poljak: Velebit, Zagreb, 1969)

"Šume pjevaju"

MILJENKO PAVEŠIĆ, Rijeka

U Mrkoplju postoji gostonica s neobičnim nazivom "Šume pjevaju". Uđem, ne samo s namjerom okrepljenja poslije tumaranja Križ Maševom, Maj-vrhom i Čelimbašom, već i da se raspitam odakle to neobično, no lijepo ime. Simpatična vlasnica Zlata dala mi je tumačenje imena.

Njezin pokojni djed velik je dio svog života proveo u šumama mrkopalskog kraja, što radeći, što loveći tada brojnu divljač. No, pored tih čisto ekonomskih djelatnosti imao je mnogo smisla za lijepo, a posebno je uživao u ljepotama prekrasnih goranskih šuma. Posebno je uživao u onome vječnom šumu - pjevanju šuma. Nama je često na svoj poseban način opisivao taj život šume. Eto, to je razlog zašto je gostonica dobila ime "Šume pjevaju" - uspomena na djeda ljubitelja prirode.

Da, šume zaista pjevaju - dokle?

Gorski kotar - Hrvatska Švicarska kako se to često kaže, na najboljem je putu da postane golet poput primorskih padina Velebita. Velika je vjerojatnost da već naši unuci neće svoju djecu vikendom voditi u šume Gorskog kotara jer ih neće biti. Žalosno ali istinito. Evo neumoljivih podataka!

Podaci iz 1990. godine, koje je na osnovi aerosnimanja Geodetskog zavoda Ljubljana obradio Šumarski fakultet u Zagrebu stravično upozoravaju. Područje šumarija Crni Lug i Jasenak imaju 100% oštećenih smreka! Područje šumarije Ravna Gora je na drugom mjestu s 90% oštećenih smreka. Treba znati da su Ravnogorske šume najljepše u Republici Hrvatskoj. Najveća oštećenost bukve je u šumama na području šumarije Senj, 76%, u Ravnoj Gori 71%. Područje šumarije Rijeka vodi sa 100% oštećenih jela, Delnice su na drugom mjestu s 97% a Mrkopalj na trećem s 86%. To su podaci za 1990. godinu, danas je to još gore.

Oštećenja šume su posljedica ispuštanja otrovnih plinova u atmosferu. U posljednje vrijeme pojavljuju se i sve brojnije horde koje sistematski uništavaju floru i šume Gorskog kotara, i ne samo njega. Evo podataka koje je prikupio ing. Alojzije Frković.

U šumskom predjelu Lesina, ponad živopisnog Dedinskog polja, nedaleko od magistralne prometnice Rijeka - Zagreb, na četiri lokaliteta u krugu od jedva jednog četvornog kilometra otkriveno je stotinjak stabala breze čija je kora oštrim predmetom zguljena sve do kambijalnog sloja - od podnožja do gotovo dva metra visine! To je zbilja užas, to je vandalizam ravan djelovanju srbo-crngorskih četnika diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Uradili su to barbari koji u potrazi za brzom zaradom, a stimulirani relativno visokim otkupnim cijenama privatnih nakupaca bilja i farmaceutskih tvrtki, ne prezauju od uništenja našega samoniklog bilja i drveća. I dok će tako "sabrana" brezova kora završiti u skladištu nekog biljo-prerađivača, osakaćene breze iz Lesine čeka sigurnu smrt.

No, ne strada samo breza. Nekad široko rasprostranjena arnika ili brđanka, zbog pretjeranog sakupljanja njenih cvjetova praktički je nestala s naših planinskih livada. Sličnu je sudbinu doživio i encijan, pa domaći srčanik ili lincura, čiji plavi cvjetovi gotovo da više i ne krase planinske vrhunce Risnjaka, Snježnika, Međuvrha i Guslice. Iako gencijana, velebilje, odoljen i mnoge druge već odavno uživaju zakonsku zaštitu, u službenim cjenicima nekih farmaceutskih kuća otkupne cijene za njihove dijelove upravo su najviše.

U cjeniku "Droge" Portorož kilogram korijena zaštićenog encijana vrijedi 280 slovenskih tolara. Takva je stimulacija pogubna za naše samoniklo bilje koje ilegalni sakupljači, mahom sa strane, bez dozvole i znanja odgovornih, neracionalno sakupljaju. Kako se kao otkupljuvač, uz spomenutu "Drogu", pojavljuje i "Krka" Novo Mesto, u neku smo ruku postali slovenskom neokolonijom kad su u pitanju naše biljke, rekao je ing. Ivan Pleše Lukeža, koji se u svojstvu stručnog suradnika za privatne šume i voditelja delničkog ogranka Ekološkog društva stavio u službu zaštitara izvorne flore i faune.

Po primjeru ovoga najnovijeg sakaćenja breza, slično se radi i s brijestom, planinskom mahovinom, bāzgom i drugim drvećem i grmljem. Delnička Uprava šuma u zajednici s Republičkim zavodom za zaštitu okoliša, prirode i prirodne baštine pokrenula je energične korake da se tome zlu stane na kraj. Farmaceutske tvrtke treba da pristupe umjetnom podizanju kultura ljekovitog i aromatskog bilja, kako se to inače radi u svijetu, dok će šumarski stručnjaci provoditi strogu kontrolu na terenu i utjecati na sakupljače ljekovitog bilja.

Kako to izgleda u stvarnosti? Pažljivo oko će, i bez znanstvenih istraživanja, zapaziti kako su mnoga stabla smreke, tužno umirući, objesila svoje suhe grane, koje više nikada neće dočekati mlade iglice, novi život. Šuma nijemo umire, i u nas i u svijetu, a samo malo ljudi, zasad, svojim vriskom do neba upozorava što se može dogoditi ako sasvim umre.

Vraćam se uvodu u članak, onom nazivu gostionice "Šume pjevaju". Neće li biti točniji natpis "Šume su pjevale"!

Tri izleta u koruške planine

SAŠA SCHMIDT, Zagreb

Austrijske planine su od sloma crno-žute monarhije svakom godinom sve manje poznate hrvatskom planinaru, a u planinarskim časopisima češće čitamo o egzotičnim krajevima dalekog juga ili istoka, o trekinzima još uvijek većini nedostupnim, nego o brdima svega nekoliko stotina kilometara od Zagreba.

Boraveći u koruškoj metropoli, Klagenfurtu, Celovcu, zahvaljujući stipendiji Vlade Republike Austrije, mogao sam upoznati njihovo planinarsko društvo, njegov način rada, te sudjelovati u nekim od organiziranih izleta. U zemlji brojnih jezera, tamnih šuma i bijelih vrhnaca sve je podređeno turizmu, a planine i planinari čine u tome značajan

Reisseckbahn (719 m), polazišna stanica

udio. Svakog će planinara oduševiti činjenica da je u klagenfurtskoj sekciji Alpenvereina moguće dobiti sve informacije o domovima, putevima i cijenama širom Europe. Moguće je posuditi ili fotokopirati vodiče i karte ili pak posuditi dijelove planinarske opreme. Osobito je ugodno čuti da će takvu uslugu vrlo rado učiniti i hrvatskom planinaru, a što nije beznačajno s obzirom na velik broj ne sasvim jeftinih vodiča i karata.

O upotrebi žičara, uspinjača i brdskih željeznica postoji među našim planinarima više oprečnih mišljenja, no Austrijanci se njima rado koriste da bi skrativši vrijeme uspona duže planinarili. Za početak sam odabral Stol (Hochstuhl, 2238 m), najviši vrh Karavanki, koji svojom ljepotom i bjelinom krasi mnoge zimske razglednice s Bledskog jezera na slovenskoj strani.

Klagenfurterhütte na Stolu u Karavankama

Na Malom Ljubelju se odvaja cesta što pored uzornih gospodarstava koruških Slovenaca vodi tihom dolinom Bodental do gostonice Boden-bauer, s izvrsnom slovenskom narodnom kuhinjom.

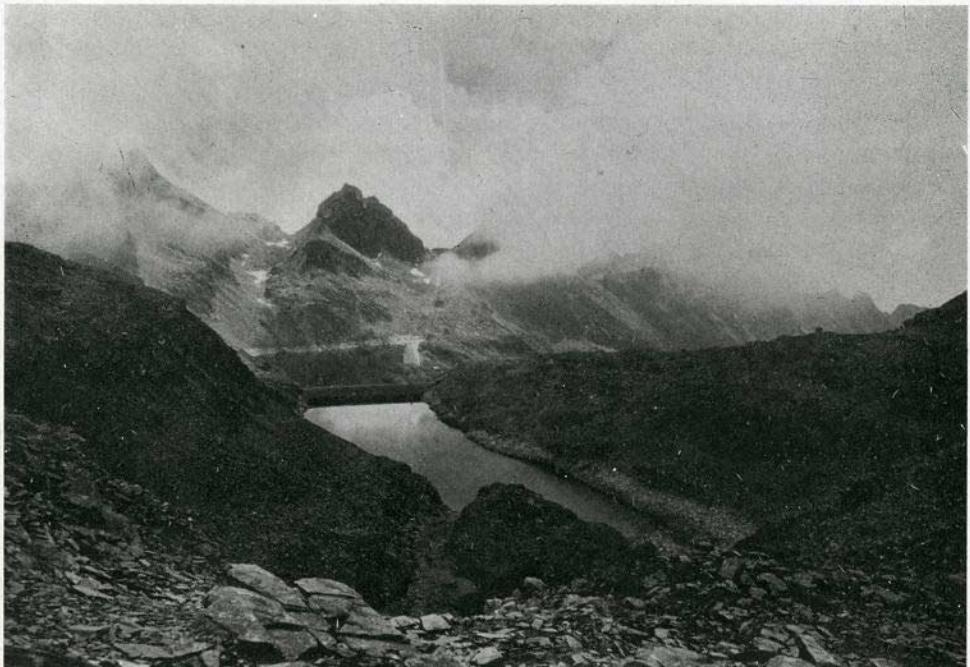
Zvuk zvona što je pozivao na nedjeljnu misu pratio me kroz gustu borovu šumu do idilične sjenokoše (Märchenwiese), odakle se pružao veličanstven vidik na sjeverne stijene Vratače što su, obasjane sunčevim rumenilom, kidale lebdeće koprene jutarnje izmaglice.

Kroz gusto korijenje niske crnogorice, pomalo umoran zbog netreniranosti, stigao sam do prvih žica i klinova što preko nekoliko strmih i skliskih stijena vode do Klagenfurter Hütte. Na prepunoj terasi šarenila se oprema brojnih planinara, a zelena zastava Alpenvereina veselo je vijorila na toploj južnoj vjetru. Opijken, ljepotom gусте crnogorice krenuo sam prema zapadu kako bih se priključio stazi što iz susjednog Bärenthala vodi izravno na vrh Stola. Slijedeći trobojne, zeleno-bijelo-crvene markacije te slušajući radosne uvjike što su na svim jezicima dopirali iz doma, bližio sam se granici tada još uvijek postojeće Jugoslavije. Žice i klinovi vodili su me kroz strme žljebove te preko uskih polica prema grebenu, a nestrljenje da preko savske doline pogledam prema poznatim vrhovima Julijskih Alpa raslo je u meni sa svakim novim metrom. Uskoro sam sretan stajao na vrhu s kojim me veže gotovo desetogodišnje prijateljstvo potvrđeno u sva godišnja doba.

Slijedeći izlet bio je organiziran u Nacionalni park Nockberge, s velikim fotografskim ambicijama, od kojih je zbog magle i kiše umjesto staništa svizaca i divokoza ostao samo carski šmarn u prepunom domu i bezuspješni pokušaji lokalnih jodlera da iskažu svoje umijeće.

Radlsee ili tzv. Visoko jezero (Hoher See)

Veliko i malo Mühl dorfsko jezero; u pozadini Kleine Leier

Ove planine, smještene sjeverno iznad Millstatterskog jezera, toliko su različite od onog što planinar očekuje u austrijskim brdima! Nigdje ledom i snijegom okrunjenih litica, već blage kupole meke planinske trave i nepregledni pašnjaci. Na visini iznad dvije tisuće metara među tihim šumama i samotnim jezerima toliko je zanimljivosti za sve vrste planinara. Ovdje će jednako biti zadovoljni ljubitelji šetnje i fotografije, kao i oduševljeni turni skijaši.

I Visoke Ture bile su nadohvat, no nakon vedrih i sunčanih dana redali su se kišni vikendi s nevremenom. Ipak, Velika je Gospa donijela antiklonu. Oblaci su se kidali a modri je svod pozivao u planine. Izbor je pao na Hohe Reisseck (2965 m), gotovo tri tisuće metara visoki vrh u blizini Spitala na Dravi, koji je osobito zanimljiv zbog dobre prometne povezanosti sa Zagrebom i razmjerno lakog pristupa.

S brze autoceste za München skrenuo sam kod Spitala prema Malnitzu i već za desetak minuta bio u Kolbnitzu, mjestošcu pred kojim dominira jezero s velikom električnom centralom.

Uspon je olakšan brdskom željeznicom što s tri presjedanja vozi na visinu tek malo nižu od Kredarice. Široka staza vodi od gornje stanice željeznice prema veličanstvenoj ustavi što iz Velikog i Malog Mühldorfskog jezera skuplja vodu koja zatim najstrmijim cijevima takve vrste u svijetu pada na turbine HE Kolbnitz. Brana i Reisseck Hütte ostali su mi zdesna, dok sam preko grubih i masivnih ploča napredovao na sedlo Riekentörl između Radlecka i Riedbocka. Svaki pogled podsjećao me da se nalazim u visokogorju okružen oštrim liticama i glatkim stijenama. Duboko dolje blistala su zelena jezera okružena lišajevima i rijetkom planinskom travom. Tamni, kompaktni kameni blokovi su hladni naspram lomljivih ali sjajnih litica Julijskih ili Kamniških planina! Pored, još od proljeća

zaostalog snijega na sjevernoj strani sedla, izbio sam na greben što prema sjeveroistoku vodi do vrha stotinu metara višeg od Triglava. Bijeli romb Gross Glocknera i dominantna Hochalmspitze isticali su se u moru vrhova i grebena na sjeveru i zapadu, dok je negdje daleko na jugu bio Zagreb i toliki dragi ljudi.

Već nekoliko dana poslije ponovo sam bio u dragome gradu suočen sa surovom ratnom stvarnošću. Tamni su oblaci rata zastrli tihe staze i mirne domove na Velebitu i slavonskom gorju, a grmljavina topova čuje se od Japetića do Srda. Tisuće planinara primorane su da se ili uključe u obranu domovine ili da se u sumnjivoj sigurnosti svog doma prepuste sjećanjima na nezaboravne trenutke provedene u planini sanjareći o novim izletima u miru i slobodi.

Oh, ta orijentacija!

Zapis planinarskog outsidera

MARTIN SUŠAC, Zagreb

Kad smo se oprštali i dok sam trčao na autobus, jedna od pet-šest Ana, što su sjedile na terasi gostionice doviknula je za mnom da napišem članak.

Dobro, članak, ali o čemu - zabrinuto sam mislio vozeći se, onako prebijen od umora, u autobusu opet s jednom Anom i jednom Blankom (prije sam držao da je i ona Ana, ali se ispustavilo da nije). Iz toga zabrinutog razmišljanja u koje sam, čini se, malo dublje utonuo, trgnulo me naglo zaustavljanje autobusa i kad me je isto tako trgnuo i nagli polazak istog autobusa, konačno sam otvorio oči nikako se ne snalažeći gdje sam.

Uljudno sam stoga upitao jednu mladu gospodu (odakle li je samo poznajem, usput sam se dovijao) gdje smo mi to; a ona mi je s ljupkim osmijehom odgovorila da smo u nekakvoj Trnavi (Gornjoj ili Donjoj - više ne znam). Videći na njoj planinarsku odoru, tek onda se sjetih svega i prepoznah u njoj onu Anu što je sa mnom ušla u autobus. Protrljah oči i zamolih je da ne zamjeri, ja se i inače tako ponekad izgubim, to jest u pogledu orijentacije.

"O, ništa" - rekla je s malom primjesom dobrohotne ironije i s istim onim ljupkim osmijehom, "svima nama se to može dogoditi".

Neko eventualno moje spavanje, valjda iz nekog obzira, ni ona nije spomenula. A ja u sebi konstatirah da sam joj i nehotice rekao istinu, mislim što se tiče moje loše orijentacije; začudo ovaj put ništa drugo nisam smislio (tj. slagao) što inače, također nehotice, počešće činim kad se za nešto ispričavam (možda pomalo i iz profesionalne navike).

Dakle, orijentacija je moja slaba strana. Ali ovaj put su mi se događale stvari koje se ne mogu objasniti tako prostodušnom konstatacjom. Međutim, da počnem ispočetka! (Nadam se da ovo "međutim", neće ovdje imati posljedice onog "međutim" na diskusionim sastancima. Ne znam, naime, jeste li primjetili: kad netko na tim sastancima

poslije nekakve tvrdnje kaže još i "međutim", da je onda najbolje odmah strugnuti da vas dotični ne dotuče svojom samodopadnom u beskraj razvučenom blagoglagoljivošću.)

Jutros na željezničkom kolodvoru jedna od Ana gotovo da je zakasnila, za razliku od mene koji sam ovaj put došao puno prije vremena, što ne znači da i ovaj put kao i uvijek nisam trčao da ne zakasnim, ali sam se prevario u vremenu polaska vlaka. Nakon ugodne vožnje sišli smo u Stubici (Gornjoj ili Donjoj - ne znam) i pošli prema jednoj gostonici na jutarnju kavu. Usput su mi pokazali Sljeme koje je s televizijskim tornjem visoko stršilo u plavičastoj jutarnjoj izmaglici i činilo mi se nedostižno daleko. A kad su mi rekli da ćemo tu neboličnu grdosiju od brda danas prijeći, i to još malo dalje od tornja, nikako nisam vjerovao; ali šutio sam. I dakako da sam prije ulaska u gostonicu točno upamtilo na kojoj se strani taj toranj nalazi. Međutim, kad smo malo poslije (nismo se žurili) izašli, Sljeme s tornjem najednom više nije bilo na istom mjestu, bilo je pomaknuto znatno ulijevo.

Stresao sam glavom da mi se možda ne čini. Ali činiti mi se nije moglo, jer to nije bila obična paralaksa nego pomak za oko devedeset stupnjeva; a niti sam što popio niti sam sanjao. Shakespeare doduše kaže da je, sanjao ne sanjao, život svejedno san, i to čak san nečijeg sna te, štoviše, nekakvo buncanje i krik i bijes nekog ludaka. Shakespeare je zaista strašan i ne mogu da mu se ne divim, ali je ipak malo pretjerao (premda život, istinu reći, često i jest nešto kao nalik snu, naročito kad nešto prođe). Ako, dakle, to pomicanje Sljemena nije bio nikakav privid ni iz sna ni zbog piganstva, kao što sigurno nije, onda mora da je brdo s tornjem zaista pomaknuto, zaključio sam utvrđujući to kao činjenicu.

Jedino me još malo kopkalo tko bi to između nas mogao učiniti. Ja sigurno nisam, jer zapravo još nisam ni planinar, a o sveču da se i ne govori. A čak da, recimo, i jesam (mislim svetac), sumnjam da bi mi to ikad bilo dopušteno, jer ja bih u tom pogledu, to jest u premještanju brda, napravio čitav rusvaj. Tako bih, na primjer, odmah iz ovih stopa naš Markovac (brdo kod D. visoko oko stopenedeset metara) iz Bosne premjestio ovdje na mjesto ove grdosije od Medvednice, i to znatno bliže. A nju, Medvednicu, zavitlao bih negdje pa - gdje padne (doduše odmah bih je vratio na staro mjesto čim bih došao u Zagreb, jer kud bi Zagrepčani bez svog Sljemena). Međutim, kažem, to mi sigurno nikad neće biti dopušteno, pa sam se morao pomiriti s teškom mišljem da ipak moram na taj daleki put u plavu izmaglicu i na to nebolično penjanje; i tako pomiren, krenuo sam s ostalima.

A to što smo pošli cestom u suprotnom smjeru od Sljemena nije mi više bilo čak ni neobično a kamoli čudno: šutke sam se s punim povjerenjem posve prepustio vodi puta, skromnom i nenametljivom gospodinu Vučku, lagonogom madiću asketskog izgleda (a čini se i asketskog života, jer cijelim putem nije ništa ni jeo ni pio). On sigurno, pomislio sam, nije pomaknuo Sljeme, jer kao vođa puta nije smio praviti zbrku među brdima. A jednako sigurno nije ni gospodin Mrvica (tko li mu samo dade to ime?!), taj uvijek raspoloženi, dobroćudni orijaš, jer njemu je posve svejedno gdje se koje brdo nalazi i je li to visoka planinetina ili brdašce. Svojim koracima, nešto manjim od sedam milja, on ih sve jednakom kao od šale prelazi; a to što ipak s nama običnim ljudima korača običnim koracima, to čini iz čiste planinarske solidarnosti.

Za to pomicanje (mislim brda) ne mogu okriviti ni vazda vedrog gospodina Marinića, jer on je više manje novajlja kao i ja. Bih li možda posumnjao na našeg Doktora (koji bi u Africi važio za врача i sigurno bio veoma sumnjiv) ne mogu reći jer nije bio s nama. I sve

tako, zabavljajući se nagađanjem, stigosmo do veličanstvenog spomenika Seljačkoj buni s golemlim likom Matije Gupca i onim manjim Petrice Kerempuha (otkud i po čemu spadaju jedan uz drugoga - sumnjam da je ikom posve bistro). Obišao sam spomenik i po povratku vidiš kako je g. Mrvica stavio svoj bijeli planinarski štap u naručaj Petriću uz njegovu tamburu. Zašto, uostalom, i Petrica ne bi bio planinar, nasmiješio sam se.

Ali smiješak mi je naprasno zamro na usnama: kad sam pogledao na stranu gdje je maloprije bilo Sljeme - tamo ga više nije bilo. Iščezlo je. Najprije se tajanstveno pomaknulo a sad, evo, i nestalo, pomislih uplašen i naglo se okrenuh oko sebe. Stajalo mi je iza leđa, sasvim na suprotnoj strani. Dobro pomaknuti, pomislih sad već s nekom olakšavajućom srdžbom, ali najednom premjestiti na sasvim suprotnu stranu - ipak je to previše, makar tko da je to učinio. Uplaši čovjeka! Međutim, ostali su već odmicali prema crkvi na brežuljku pa i ja požurih za njima mireći se s tom čudnom pojmom i čudeći se kako se svi ponašaju mirno kao da tog premještanja ni nema. Stoga odlučih da ni ja o tom ništa ne kažem. Jedino u dalekoj primisli nejasno posumnjah da je to sad učinila jedna od žena, jer one sve što čine, čine radikalno i odlučno (sjetih se samo Judite, Semiramide, Elizabete Engleske i drugih, sve do željezne Lady).

Od skromne i vrlo uredne crkve (nakon što nas je svećenik ispratio s blagoslovom) pošli smo dalje cestom, sve dok Vučko i ostali ne skrenuše u bespuće niz livade i međe prema vrlo bistrom i skakutavom potoku u dolini. A skrenuli smo na jedan jedva vidljiv mali, okrugli znak crveno-bijele boje na nekom naherenom stupu u grmlju; znak nesumnjivo tajanstvenog značenja, s tajnom uputom, nešto kao u romanima s misterioznim zapletima, pomislih raspoznatljiv samo strogo izabranima. Preko potoka sam prošao dijelom po jednom klimavom panju a manjim dijelom preskočio. Lako se moglo pasti u vodu pa sam stoga pružanjem ruke pomagao damama (to jest Anama) pri prelasku. Zbog tog džentlemenstva bio sam posebno zadovoljan sobom, pogotovo kad mi je jedna od njih rekla da sam pravi muškarac.

A to što smo, prema mom nedvojbenom znanju, pošli u suprotnom smjeru od Sljemena, više mi nije bilo nimalo važno. Nek ide dodavola i Sljeme i toranj, sigurno će ga već netko opet premjestiti na pravo mjesto, uvjerio sam samog sebe i nastavio bezbrižno s uljudnom pozornošću slušati neprestano čavljanje mojih simpatičnih suputnica Ana (ako se poneka od njih i ne zove baš Ana, nadam se da neće zamjeriti; i Ana je, mislim, lijepo ime). Išli smo kroz šumu uskim puteljkom užbrdo. One su me onako zadihanog više puta s puno sažaljive sučuti priupitivale mogu li, a ja sam, ganut i osokoljen tom brižnošću, samo potvrđno klimao glavom (govor sam isključio zbog racioniranja energije) i bodrije nastavljao bez zaustavljanja. A u sebi sam mislio: vraga mogu, moram, dodavola! Ta, pravi sam muškarac, tako su rekle (a noblesse oblige).

Ipak mi je bilo najdraže kad bi se katkad na nekom proplanku zaustavljale zbog divljenja panorami koja se u valovitom zelenilu prostirala ispod nas u beskraj sve do plavomagličastih horizonata pod vedrim nebom, s nekoliko raštrkanih bijelih oblaka mehanih poput ovčijih runa. Zaustavljao sam se, naravno, i ja (kao, eto, moram kad su i one, a jedva sam dočekao da barem malo odahnem). Doduše, više puta sam izdajnički pomisljao da se ni one nisu svaki put zaustavljale baš samo zbog panorame. I tako smo malo po malo, vjerovali ili ne, ipak stigli na vrh. O tome pak, što se događalo na vrhu, možda nekom drugom prilikom.

Crtice o krašićkim planinarima

Prilog povijesti hrvatskog planinarstva

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Krašić opravdano nazivaju "Vrata Žumberka". Ovdje se odvaja cesta prema Ozlju i cesta koja preko Vivodine vodi u Metliku i za predjele zapadnog Žumberka, a cesta u smjeru sjevera produžuje preko Pribića i dolinom rječice Kupčine u središnji i dio istočnog Zumberka.

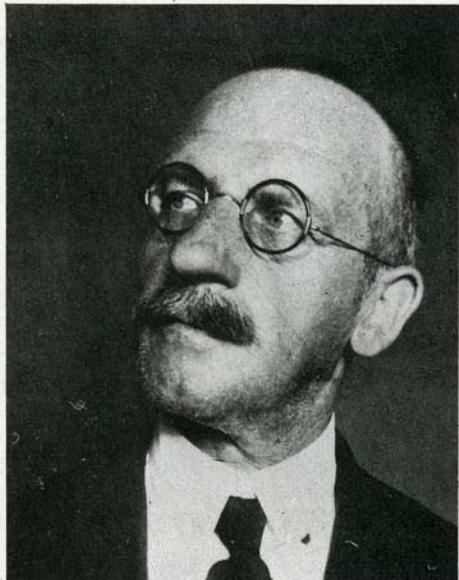
U tom mjestu (u kojem se rodio kardinal Alojzije Stepinac) poznatom još iz starije povijesti, djelovala je početkom dvadesetih godina složna mala družina veselih i druželjubivih mjesnih intelektualaca. Bili su to liječnik dr. Hugo pl. Pisačić, ljekarnik Karlo Andrašević, učitelj Josip Horvat, župnik Stjepan Huzek i seoski gazda, krašićki općinski načelnik Maksim Ilijanić. Njima se povremeno znao pridružiti i popularni jastrebarski odvjetnik, rođeni Krašićanac, dr. Juraj Rendulić. Družina se često sastajala u kući Ilijanića ili kod župnika u župnoj kuriji. Na tim sastancima uvijek je vladalo dobro raspoloženje, razgovaralo se o svemu i svačemu, a najviše o politici (bile su to godine velikih političkih previranja), rješavali su se tu i općinski problemi, ponekad se zapjevalo i "šnapsalo uz gemištece". Raspravljalo se, naravno, i o planinarstvu, jer su svi, osim župnika, starog učitelja i načelnika, bili organizirani planinari. Aktualna planinarska tema u to vrijeme bila je Krajačeva reforma hrvatskog planinarstva. Razgovarali su i o snašama i curama. Tada bi župnik napustio društvo radi "hitnih poslova". Naime, prepirali su se o tome koje su snaše i cure najbujnijih oblika, da li Krašićanke, Pribićanke ili možda Dolčanke.

Nedjeljom, nakon blagdanskog ručka, družina je obično "špancirala" okolicom Krašića, a znali su već zarana ponekad otići i na cijelodnevne izlete. Bili su to najčešće izleti na brdo Glavicu iznad Slavetića, radi prekrasnih vidika na sve strane. Bili su i na brdu Brezniku, iznad sela Rude, odakle je vidik na glavni greben Žumberačke gore s vrhom Sv. Gere. Na povratku redovno bi se zaustavljali u Dolu, zbog odmora i "frankovke" u "birtiji" nadaleko poznatog i gostoljubivog Pavla Šelebaja. Omiljeni izlet krašićke izletničke klape bio je i u susjednu Vivodinu, na Lović Prekriški. Sjetimo se toliko puta već spominjane povijesne uzrečice pedagoga i putnika Davorina Trstenjaka (1848-1921), zabilježene 1880. u njegovim "Putnim uspomenama", koja glasi: "Tko nije bio na Loviću, nije video Hrvatske".

Izletnicima se znao pokatkad priključiti i Rendulićev sin, Miljenko, kojemu je tada bilo desetak godina. Bili su to njegovi prvi izleti. (1, 2)

Skupini krašićkih planinara možemo pribrojiti i nezaboravnog Vladimira Horvata, uglednog planinara i speleologa, planinarskog pisca, novinara i fotoreportera. (3) Rodio se u Krašiću 1891. godine (umro u Zagrebu 1962), roditelji su mu bili krašićki učitelji (spomenuti Josip, majka Anastazija), od osmoro djece on je bio najstariji, a najmlađa,

Josip Horvat, otac graditelja 500 stuba na Medvednici, Vladimira Horvata, također je bio planinar

Andela, budući akademik. Horvat je poznat planinarima srednje i starije generacije kao uredivač špilje Vrlovke kraj Ozla i graditelj "500 stuba" na Medvednici. Poznato je i to da je od svih planina najviše posjećivao Medvednicu (1375 puta!) i Samoborsko gorje, ali je manje poznato, da je još kao dječak planinario s ocem po rubnom području Žumberačke gore. Doznali smo to s prve stranice njegovog planinarskog dnevnika koji čuva zagrebački planinar Tomislav Jutrović.

Nakon završetka prvog svjetskog rata 1918., obitelj učitelja Horvata, sretna što se Vladimir vratio s fronte, opet neko vrijeme zajednički planinari brežuljkastim predjelima Vivodine, a znali su otići i do Kalja, te do slikovitih sela doline Kupčine.

U 1925. godini Vladimir Horvat već kao organizirani planinar (član HPD-a od 1922.), stalno zaposlen u zagrebačkim "Novostima", prilikom jednog posjeta roditeljima posjećuje s krašičkim prijateljem, spomenutim Karлом Andraševićem (1887-1958) Sošice i vrh Sv. Gere. Taj isti Andrašević (poslijeratni predsjednik PD "Dubovac" u Karlovcu i osnivač Speleološkog odsjeka) preseljenjem u Karlovac surađuje s Horvatom i članovima zagrebačkog PD "Runolist" na uredenju i turističkom otvaranju špilje Vrlovke (1928).

Horvatova sestra, povjesničar umjetnosti, stručni savjetnik u Konzervatorskom zavodu i plodan pisac, akademik Andela Horvat (1911-1985), također je bila pasionirani planinar. Planinariti je počela u djetinjstvu, u krugu obitelji, isto kao i stariji brat Vladimir, koji je utjecao na nju da je poslije još više zavoljela prirodu, poticao ju je i na pisanje i na fotografiranje. U "Hrvatskom planinaru", časopisu "Priroda" i u "Novostima" objavila je Andelu niz sjajnih planinarskih putopisa sa svojih studentskih izleta po Sloveniji, Bosni i Hrvatskoj. Te svoje mladenačke radove često je potpisivala nadimkom iz djetinjstva, imenom Lina.

Nakon završetka studija na zagrebačkom Filozofskom fakultetu Andela svoje izlete upotpunjuje sa znanstvenim terenskim istraživanjima. Povremeno i dalje objavljuje članke s planinarskim temama.

Povodom njene smrti, na komemoraciji u palači HAZU, akademik Kruno Prijatelj i dr. Branko Fučić rekli su da je ona: "U gojzericama i putnom torbom i fotoaparatom ... propješaćila oko 50.000 kilometara i obišla više od 3.000 lokaliteta evidentirajući umjetničke spomenike ... pravi terenski čovjek, putnik, neumoran pješak ... ali, i njezin lik prikovan za pisači stol, krcat fotografijama i arhivalijama, ostat će također u trajnom sjećanju". (4)

U opusu njezinih brojnih znanstvenih knjiga i članaka o umjetničkoj baštini kontinentalne Hrvatske nalazi se i tekst "O spomenicima kulture Žumberka s hrvatskog područja". (5) Taj njezin rad nam dokumentira da je Đela, kako su je od milja zvali priatelji, istovremeno planinarila i skupljala podatke o spomenicima kulture u Žumberku i Žumberačkom prigorju.

Ilirkinja iz Karlovca, književnica Dragojla Jarnević (1812-1875), bila je daljnja rođakinja obitelji Horvat. I Dragojla je također planinarila krašičko-pribićkim i kupčinskim krajevima. Bilo je to davno, početkom druge polovine 19. stoljeća, dvadesetak godina prije osnivanja HPD-a.

Dragojlin prijatelj i pobratim (i neostvarena životna ljubav), ilirski pjesnik Ivan vitez Trnski (1818-1910), uveo je Dragojlu u ilirski pokret i poticao je da piše narodnim jezikom. Prva je njena pjesma "Želja za domovinom" objavljena u Gajevoj "Danici" 1839. godine. Osim pjesama, pisala je pripovjetke, romane i drame. Najznačajnije njezino djelo je Dnevnik, koji je vodila 42 godine. U njemu je na 1094 stranica (!) vjerno opisala čitav svoj mukotrpan, avanturistički i pomalo boemske život. Vrijednost Dnevnika je i u tome što je u njemu prikazala povijesne događaje i znamenite ličnosti svoga vremena. Za nas planinare posebno su zanimljivi opisi prirode, ulomci njenih "turističkih" putovanja i "planinarskih pohoda".

Uloga Dragojle Jarnović u povijesti hrvatskog planinarstva u dovoljnoj je mjeri istaknuta i vrednovana. Prisjetimo se tih njezinih povijesno-planinarskih zasluga. U Dnevniku je opisala svoj izlet na "ovelik breg" Martinščak (19. travnja 1836) i uspon na vrh Okičke stijene "koja sterio u visinu viri" (11. studenog 1843).

Prof. Stanko Dvoržak iz Karlovca prvi nas je upozorio na Dragojlinu sklonost pješačenju i ljubav prema prirodi. Povjesničar planinarstva, prof. dr. Vladimir Blašković (1901-1990) i prof. dr. Željko Poljak navodeći spomenute izlete kao povijesne činjenice opravdano su je smjestili u planinarskoj povijesti Hrvatske kao prvu hrvatsku planinarku i preteču alpinizma u nas.

No, nije Dragojla bila samo na Martinščaku i niti je samo "plazila" po Okičkoj stijeni. Šetala je ona uz Koranu i Kupu, te okolicom Ozlja i Pribića, a bila je i u Žumberku.

Posljednja fotografija akademika Andeleta Horvat, planinarke i znanstvenice

Dragojla je trinaest godina živjela kod sestre u Pribiću, selu u podnožju Žumberka. Tu je pomagala u kućnim poslovima, bavila se povremeno krojačkim zanatom, a povremeno je podučavala djecu (zauzvrat bi dobila mlijeko, jaja i poneku kokoš). Unatoč svom prilično burnom seoskom životu, stizala je pisati Dnevnik, pripovjetke i mnogo je, mnogo pješačila. Voljela je prirodu u kojoj je nalazila - kako ona sama kaže - "zdravlje, smirenje i smisao života".

U Dnevniku (6) s nadnevkom od 10. ožujka 1854. opisala je jednu takvu šetnju preko sela Dola do žumberačkog sela Rude, udaljenog od Pribića oko 1.30 sati hoda. "... do Dola je ravnica - navodi ona - a odonuda se ide uzbrdo u priličnu visinu" (Dragojla je sigurno isla iz Dola do Ruda najprije uz potok "Sraljac" pa onda strmim putem, kroz tzv. "Bacanov jarak"). Na kraju uspona ovako govori: "Sva muka i teškoća srca me mine i zadovoljna gledah s ove visine u dalek svijet". Ushaćena je i ljepotom žumberačkih žena: "... odabrano su krasne. Vrane kose, svijetle oči, smeđe, ali rumene boje obraza, grčka nosa, krasnih ustiju, upravo dražesne. Nasladila sam se gledajući ih...".

Zabilježimo još jednu Dragojlinu šetnju, zapravo izlet u Žumberak, i to do sela imenom Žumberak, prilično udaljenog od Pribića. Posjetila je tom zgodom u obližnjem Podžumberku Janka Hrastova, plebanuša (župnika) župne crkve Sv. Nikole, najstarije župe u Žumberku (spominje se od 1334).

Dragojla je bila i prva naša turistkinja, smatra prof. Dvoržak. Tražeći posao guvernante i učeći zanat krojačice, u djevojačkim godinama boravi neko vrijeme u Gracu, Trstu i Veneciji. Njen nemirni duh, znatiželja, bijeg od bolesti, strah od samoće (nikad se nije udala) i čežnja za ljubavlju odvodi je na česta putovanja po многим mjestima Hrvatske. Ipak, uvijek se vraćala u svoj voljeni Karlovac.

Ove godine (1992) navršava se 180 godina od rođenja Dragojle Jarnević. Danas nije vrijeme za slavlje, ali, za dvije godine, kada ćemo slaviti 120. obljetnicu organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, treba se sjetiti i Dragojle Jarnević, te povjesne ličnosti hrvatskog planinarstva. Odužimo joj se na neki način, možda spomen-pločom na Okićkoj stijeni ili barem imenujmo planinarski dom pod Okićem njezinim imenom. Ona to zaslужuje!

BILJEŠKE

1. Umirovljeni pravnik dr. Miljenko Rendulić još je aktivni planinar, skijaš i turist. Prije rata član PD "Plešivica" u Jastrebarskom, nakon rata jedan od osnivača PD "Priroda" u Zagrebu, bio je i potpredsjednik PSH 1956-61.
2. Podaci o krašičkim izletnicima sačuvani su u staroj "Planinarskoj bilježnici" autora ovog članka, a fragmentarno su naznačeni davne 60-te po pričanju prijatelja, planinara Iwe Otta (1914-1991), a on ih je opet čuo od svog prijatelja, planinara Andraševića. Bitno je da su zabilježeni (i sada objavljeni), da se ne zaborave, uostalom tako se i piše povijest.
3. Posljednja dva članka o Vladimiru Horvatu napisali su "čuvar Horvatovih 500 stuba", planinar Tomislav Jutrović u povodu stote obljetnice njegova rođenja (HP 1991, 149) i dr. Srećko Božićević, najbolji poznavalac Horvatovog života, povodom izložbe "Vladimir Horvat - zagrebački kroničar vremena" (Muzej grada Zagreba, travanj 1992, ulomak u katalogu).
4. Povodom smrti Andele Horvat tiskana je "Spomenica, posvećena preminulom akademiku Andeli Horvat, redovnom članu JAZU" (Zagreb, 1987), Razred za likovne umjetnosti, JAZU.
5. Članak je objavljen u knjizi "Po Žumberku i Gorjancima" (Dolenjska založba, Spomen područje "Žumberak - Gorjanci", Novo Mesto, 1989).
6. Prof. Stanko Dvoržak napisao je opširan uvod i izabrao najzanimljivije ulomke iz Dnevnika Dragojle Jarnević i objavio ih u knjizi: "Život jedne žene" (Znanje, Zagreb, 1958). Dvoržak je još objavio u "Našim planinama" članak o Dragojli (1973, 19) i napisao je knjižicu pod naslovom: "Dragojla Jarnević" (Karlovac, 1975).

U ovom broju PD "Glas Istre"

Povodom desetogodišnjice rada

VLADO RADOVAN, Pula

Godine 1982. nekolicina je članova PD "Željezničar" iz Zagreba, pokušala osnovati sekciju u Puli. Nažalost, nisu našli na dobru volju iz "Željezničara", pa je predloženo da sami osnujemo društvo. Entuzijasti, svjesni svih problema, dugo su pripremali taj čin. 4. lipnja 1982. godine u MZ "Šljana" četvrtnaest planinara iz Pule održalo je osnivačku skupštinu PD "Glas Istre". Zašto "Glas Istre"? Nije se mislilo na sponzorstvo istoimene novinske kuće, već zbog glasa! Zbog glasa pulskih planinara, kao i istarskih, koji bi se trebao čuti po svim brdima svijeta. Skupština je za predsjednika izabrala Rajka Marića, tehničara u RO "Uljanik", a za tajnika Gordana Desnicu, komercijalistu u RO "Istarski boksiti". Obavijest u tisku privukla je veći broj individualnih planinara koji su se, također, uključili u rad. Već te godine organiziran je pohod "Kapeljskim planinarskim putem", pet izleta u Ćićariju i izlet na Bijele i Samarske stijene. Na kraju 1982. Društvo je imalo oko 100 članova i sjedište u MZ "Centar". Srijeda je dan kada se članovi sastaju i kada se planiraju vikend-izleti. Slijedi desetljeće bogato djelatnostima.

1983. godina vrlo je bogata programima. Te godine počinje izgradnja planinarskog skloništa pod vrhom Žbevnica (1014 m), koje je ujedno i matični vrh Društva. Ima i mnogo izleta (Ćićarija, Alpe, Gorski kotar, Šar-planina, zimski izleti na snijeg itd.). Te godine, u dogovoru s NIRO "Vjesnik", PD ima izlog u samom centru grada. Osniva se i sekcija u brodogradilištu "Uljanik" koja broji 30-ak članova.

1984. godine na našu inicijativu osniva se Koordinacioni odbor planinarskih društava Istre, Primorske i Trsta. Predsjednik Odbora je Gordan Desnica. U društvu se organiziraju "tematske srijede", predavanja o planinarskim aktivnostima i prikazivanje dijapožitiva, svojevrsna planinarska škola. Te iste godine se osniva "Ski sekcija", a skupština donosi odluku o izgradnji novog skloništa na Ćićariji.

1985. godine osniva se Alpinistički odsjek i planira prva ekspedicija u Ande. Uređuje se privremeno sklonište u Brestu podno Žbevnice. "Tematske srijede" i dalje se održavaju, a te godine ima Društvo 450 članova. Razvija i dobre odnose s omladinom Lanišća, tako da je za Dan društva organiziran susret u Lanišću.

U 1986. organiziramo prvu Planinarsku školu. Društvo je stvorilo visok ugled u gradu i u Istri. Mnogi naši planinari posjećuju brda u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni, Austriji, itd. Skupština donosi odluku o izgradnji planinarske kuće na Koritima iznad Brgudca.

1987. godine, uz redovan rad, izlete, pohode, planinarske škole, alpinističke škole, školovanja prvih vodiča, ski izlete u zimskim mjesecima, počinje se s temeljima kuće na Koritima. Na čelo PD dolazi novi čovjek, Vlado Radovan, koji unosi nov polet. Tajnik je Darko Lukšić. Društvo je svoj rad preselilo u iznajmljene prostorije u MZ "Mirta".

1988. godina vrlo je plodna, tako da Društvo broji oko 650 članova i vrlo je uvažena društvena organizacija. Po broju izleta, pohoda i škola ne zaostajemo za prethodnom godinom. Druženja u prostorijama Društva osmišljena su prikazivanjem filmova i dijapožitiva, te tematskim predavanjima. Iskopani su temelji za novu kuću i nasuti kamenjem.

U 1989. godini je izvanredan rast aktivnosti. Otvara se kuća u Koritima. Zahvaljujući pomoći mnogih poduzeća širom Istre, uspjelo je u potpunosti dovršiti kuću. Članovi su dali u izgradnji ukupno 6.250 dobrovoljnih radnih sati. Uz narodno i planinarsko veselje, ostvarili smo uspjeh u eri besparice i ljubiteljima planina poklonili vrijedan i lijep objekt. Na otvaranju kuće bilo je oko 500 posjetilaca. Planinarska i alpinistička škola zajedno rade, a srijeda je, naprsto, neizbjegjan dan za druženje naših članova. Uz brojne izlete i pohode, te vrlo aktivan rad SKI sekcije, alpinistički odsjek postavlja i novi cilj: Prva istarska himalajska ekspedicija. Za tajnika je izabrana Ksenija Babin. Te godine je osnovana i Stanica vodiča.

1990. godina značajna je po uspjehu naše

Čelnici Društva s puljskim uglednicima (s lijeva) : Gordan Desnica (tajnik), predstavnik SO Pula, Luciano Delbianco (gradonačelnik Pule), Enes Šeferagić (pročelnik AO-a), Anton Filipčić, Vlado Radovan, Arduino Nefatar (u pozadini), Danijel Šljatović, Davor Kalčić, Emil ? (pozadi; liječnik himalajske ekspedicije) i Darko Šljatović.

ekspedicije u Himalaji - Pisang Pik, brdo visoko preko 6000 metara. U pripremama posjećujemo planine Italije, Austrije, Slovenije, Gorskog kotara, Čićarije. Kuća na Koritima otvorena je svakog vikenda uz dežurstvo naših članova. Organiziraju se i predavanja o ljekovitom bilju kao i tečaj u okviru travarske sekcijske. Društvo je prisutno u svim medijima Pule i Istre. Ostvaren je i velik cilj: uvrštanje u društvo jakih PD-a. Tim prije što je ekspediciju po prvi put u novoj povijesti hrvatskog planinarstva financiralo samo Društvo uz brojne sponzore širom Istre. Kruna svega je dodjela Plakete SOFK-e Pula na priredbi "Biram sportaša godine". 1991. godine radi izbjivanja rata aktivnosti su svedene na područje Čićarije, ali je ono i dalje aktivno kroz organizaciju škola, predavanja, itd. Društvo konačno dobiva rješenje za prostor od 80 m² koji adaptira, zahvaljujući mnogobrojnim sponzorima i poduzećima. Svečano otvaranje je bilo 15. prosinca, a već 19. prosinca tu je održana i skupština. Za tajnika je izabran ponovo Gordan Desnica, a za predsjednika gospodarske komisije Josip - Bepo Franjul. Ski sekacija je organizirala dva skijaška izleta, a stanica vodiča izlet na Mont Blanc. Kako je osnovana i planinarsko-padobranska sekacija, to je u njihovoj organizaciji održan i tečaj iz padobranskog leteњa. Instruktor je bio iz Varaždina. Osnovana je i Sekcija za orijentaciju.

1992. godine AO donosi odluku o izgradnji umjetne stijene na jednom od zidova Doma mladosti, za što

dobivamo dozvolu Športskog saveza Pule. Ova godina je jubilarna (10 godina) i obilježavamo je radno.

Na Koritima se uz kuću gradi zimska soba radi sigurnog boravka planinara kada je kuća zatvorena. I opet nam pomaže u materijalu poduzeća Pule i Istre. Temelji su iskopani i soba će do rujna mjeseca biti završena. Ski sekacija je organizirala skijanje u Italiju i u Plataku, a Stanica vodiča ponudila program izleta koji se do sada uspješno realizira (Stol, Košuta, Učka, Čićarija, Gorski kotar). Najaktivniji vodiči su Ivo Čipčić i Zlatko Bašlim.

Na godišnjicu osnivanja Društva 4. lipnja bilo je veliko veselje, a 6. lipnja je organizirana fešta u Brgdicu za sve mještane okoline, sa zabavom i plesom. Svirao je naš poznati sastav BANANA BAND, a 7. lipnja, u nedjelju, održano je veliko planinarsko veselje uz prigodan program i zabavu na Koritima. Održani su sportski susreti s mještanima, izleti u okolinu za gošte, demonstrirani su alpinisti penjanje na Brajkovoj stijeni, održan je sastanak KO-a Istre, Primorske i Trsta. Ukupno je bilo oko 400 gostiju na još jednom nezaboravnom druženju, pjesmi, plesu i zabavi na Koritima.

Uspjesi Društva su uspjesi svih članova, to su uspjesi svih općinskih struktura kod kojih smo uvijek nailazili na razumijevanje, to su uspjesi grada Pule, sredine koja je planinarstvo prihvatile kao način za ugodnije, lijepše i zdravije življjenje. U takvom okruženju zadovoljstvo je biti članom PD "Glas Istre" iz Pule.

"Po Zelinskoj gori"

ŽELIMIR KANTURA, Zagreb

Planinarsko društvo "Zelina", Zavičajni muzej i Matica hrvatska - povjerenstvo za povijest, svi iz Svetog Ivana Zeline, izdali su knjigu, kako u predgovoru urednik Mladen Houška piše, bilježaka da se spase od zaborava vrijedni podaci o životu na ovim prostorima nekada. To je preskromna ocjena urednika, jer je knjižica po svom sadržaju bliža monografiji i kulturno-planinarskom vodiču po Zelinskoj gori.

Točan naziv: "Po Zelinskoj gori", pisci su: Mladen Houška, Stjepan Dragija, Verica Kos, Vladimir Lerš, Hrvoje Strukić, Ivan Kralj i Alojz Kranjec, slogan prijelom "Tercija" d.o.o., tisak "Grafema" Dugo Selo, Sv. Ivan Zelina 1992, naklada 550, stranica 73, format 20.5 x 14.5 cm, meki uvez, ovitak u boji - plastificiran, šest crnobijelih slika, pet slika u boji + dvije na ovitku, tri grafike, dvije sheme, jedna topografska karta. Cijena 600 HRD, naručuje se kod PD "Zelina", Sveti Ivan Zelina, Nazorova br. 18.

Knjiga sadrži 15 priloga koji svojom ukupnošću čitaoca vode iz prošlosti ovoga kraja Rimskom cestom (Magna via), koja je spajala Sisciju s Poetoviom, niz Veliku reku i njezinih 17 vodenica, preko napuštenih naselja Pser, Bigor i djelomično očuvanih zidina Zelingrada do Kladeščice i njenog posljednjeg žitelja - Stjepana Bukvića. S izuzetnim zanimanjem čita se prikaz starih vodenica, vuglenica i vapnenica te se upoznajemo s gospodarskom djelatnošću i načinima privređivanja žitelja ovoga kraja. Prolazeći tako prošlošću naselja na Zelinskoj gori i upoznavši život njezinih žitelja nezamjetno već putujemo novim planinarskim stazama istočne Medvednice. Proći ćemo tako od Sv. Ivana Zelina preko Prezida do Kladeščice, od Biškupca preko Pričelja do Zagreba, u Vilinske jame, od Laza preko Drenove do Kladeščice i Marije Bistrice ili pak do Zelingrada i Konjščine. Uz izvadak iz topografske karte koji je uvezan u knjigu s lakoćom ćemo pratiti teren po kome nas pisci vode te tako još više primaknuti središnju Medvednicu njezinim istočnim obroncima - Zelinskoj gori. O istočnoj Medvednici veoma se malo pisalo, pa je ova knjiga značajan doprinos boljem upoznavanju Medvednice u cjelini. Lako je knjiga prvenstveno upućena domaćem žiteljstvu, kako bi bolje upoznalo svoju prošlost i svoje neposredno okruženje, ona je značajna za planinarsku javnost uopće. U današnjim teškim gospodarskim i inim prilikama pruža nam mogućnost da uz skromna sredstva posjetimo relativno blizu ali malo poznatu Zelinsku goru.

Na kraju, u nemogućnosti da izložimo biografske podatke o svim piscima, ipak moramo istaći urednika g. Mladena Houšku. Rođen je 1955. u Sv. Ivanu Zelini, diplomirani pravnik, član PD "Velebit", osnivač PD "Zelina" i njegov današnji predsjednik. Uža specijalnost mu je alpinizam, te je višestruki posjetilac Mont Blanca, Grand Jorassesa, a ima za sobom i veliki broj alpskih uspona u Sloveniji. Idejni je začetnik i stvarni nositelj planinarske misli i djelatnosti u Sv. Ivanu Zelini. Uz suradnju g. Stjepana Dragije, nastavnika hrvatskog jezika i povijesti u OŠ "Sv. Ivan Zelina", te diplomirane pravnice Verice Kos, kao članova uredničkog odbora, uredio je ovu knjigu unijevši u nju izuzetan stvaralački zanos, zavičajnost i domoljublje. Knjigu toplo preporučujemo čitaocu.

Ozren Lukić (1965-1992)

Luke nema. Tamo gdje se Hrvatska najviše približila Bogu ostalo je tijelo mladog boga hrvatske speleologije. U društvu Zoranića, Poljaka i Hirca, mrkog medvjeda, poskoka i orla su oni, kojima je mrsko sve hrvatsko, uništili materijalni dio mладог, hrabrog i poletnog speleologa, inženjera geologije i časnika Hrvatske vojske. S hrvatskog Olimpa je plemenita duša prijatelja, oca, supruga i borca moralu načinila tek mali korak u vječnost.

A u pojam vremena koji završava vječnošću, ušao je Ozren Lukić tek 24. veljače 1992. godine. Osnovnu i srednju školu PTT usmjerenja završio je u Zagrebu i iz tog vremena, pod utjecajem agilne profesorice Vesne Herkov, 1979. godine otkriva speleologiju kao odrednicu svog života i učlanjuje se u Speleološki odsjek PD "Željezničar" u Zagrebu.

Pripravnikom postaje završetkom zagrebačke speleološke škole 1980. godine, a ispit za speleologa polaže 1985. godine. Četnička kama bila je brža od završetka studija za instruktora speleologije. Baveći se speleologijom, kao rijetki pojedinac do tada, izabire za svoj životni poziv geologiju. Rano je došla mala Ena, pa Luka, iako jedinac, uz studij i speleologiju radi, od asistiranja na nebrojenim terenima diljem bivše Jugoslavije do visinskih radova, da obitelj ne bi čutila oskudice.

Zahvaljujući marljivosti i dosljednosti u radu, tijekom studija, od 1983. do 1990. Luka radi 15 puta u Institutu za geološka istraživanja u Zagrebu, a po diplomi na Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 15. svibnja 1990. godine, tamo dobiva stalni posao u veljači 1991. godine.

Sve profesionalne preokupacije preusmjerio je rat.

Tijekom tako kratkog vremena provedenog u speleologiji, a posebno u SO PD "Željezničar", teško bi se bilo domisliti osobe koja je toliko obilježila epohu, kao što je to načinio Luka. Sva istraživanja, ekspedicije, škole, uređenje arhive,

kompjuterizacija katastra, tehnika istraživanja i gomila organizacijskih sitnica, sve ono što treba, a nikada se ne vidi, prošlo je tijekom posljednjih 10 godina kroz Lukine ruke. Prve ozbiljne iskorake u svijet znanstveno-stručnih aktivnosti na zaštitu prirode SO-a realizirali smo zahvaljujući Lukinoj upornosti. Napokon, i speleološki klub - stručno znanstvena i istraživačka društvena organizacija, njegovo je djelo. Tim organizacijskim oblicima je posljednjih sedam godina bio na čelu Luka.

U petak, 10. srpnja 1992, prešao si prag kuće u kojoj si imao prijatelja. Bio bih sretniji da sam ti, kao i uvijek da tada, dao kakav savjet, knjigu, dopis, padomjer ili nešto korisno, no trebao ti je samo rukovet pakla.

Luka, nismo željeli sve što se zabilježilo: humanost, znanje i kultura bili su naš put, a na konačni put od mene otišao si s pregršiti metaka.

Luka, između tebe i nas više nema kućnog praga.

Bok, Papa Geviht, latico u kruni Vile Velebita!

Juraj Posarić

Katalog planinarskih značaka

Uz slike na četvrtoj stranici omota

NIKOLA KIZEM, Zagreb

Prvi red

HOMOLJSKA transverzala. Prvo izdanje značke, emajlirano-posrebrena, na sigurnosnici, izrada IKOM, Zagreb. Numerirana. Veličina: širina 25 mm, visina 21 mm. Transverzalu je otvorilo PD "Vukan", Požarevac (Srbija) 1961. Ima 14 KT s uobičajenom markacijom uz dodatak "1". Obilazak traje 5 dana. Adresa: PD "Vukan" 12000 Požarevac Srbija. Iz kolekcije Vlade Armano, Huari Bumedijana 1, Zagreb.

TUZLANSKA planinarska transverzala. Prvo izdanje značke, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada IKOM, Zagreb. Numerirana. Veličina: širina 16 mm, visina 20 mm. Transverzalu je otvorilo PD "Konjuh", Tuzla, 1967. Ima 30 KT. Svaka donosi određeni broj bodova, ukupno 580. Za značku treba sakupiti 150 bodova. Uobičajena markacija. Obilazak proizvoljan (za 580 bodova, obilazak 22 dana). Za osvajanje transverzale uz žigove, potrebne su fotografije. Adresa: PD "Konjuh", Dom mladih, 75000 Tuzla. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, Zagreb.

KAPELSKI planinarski put. Prvo izdanje značke, reljefno-dijamantirana s patinom i rubno pozlaćena, na sigurnosnici, izrada FAUDE, Gippingen, Švicarska. Numerirana. Veličina: širina 36 mm, visina 36 mm. Put su zajednički otvorili PD "Rade Končar" i PD "Vihor", Zagreb, 23. rujna 1979. povodom 25. obljetnice PD "Rade Končar" i 10. obljetnice PD "Vihor". Ima 10 KT s uobičajenom markacijom. Obilazak traje 3 dana. Adresa: PD "Rade Končar", Falerovo šetalište 22, Zagreb i PD "Vihor", Basarićkova 8, Zagreb. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Transverzala MLINIŠTA '42. Prvo izdanje značke, reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada Radionica primjenjene umjetnosti Zagreb. Veličina: promjer 25 mm. Transverzalu je otvorilo PD "Lisina" Mrkonjić Grad 21. rujna 1982. povodom 40. godišnjice boravka Josipa Broza na Mliništima. Ima 8 KT s uobičajenom markacijom. Obilazak traje 3 dana (20 sati). Adresa: PD "Lisina" pp 77, 70260 Mrkonjić grad. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Planinarski put VIS. Prvo izdanje značke, reljefno-niklana i obojena, na sigurnosnici, izrada "Podravka", Koprivnica. Numerirana. Veličina: promjer 30 mm. Put je otvorilo PD OKI, Zagreb, 10.

lipnja 1984. Ima 4 KT (25 km) uz uobičajenu markaciju. Adresa: PD OKI, Petrinjska 4/II, 41000 Zagreb. Značku ustupilo PD OKI Zagreb.

Drugi red

Planinarsko društvo OŠTRC, Zlatar. Stara značka društva, osmoljeno-pozlaćena, na pribadači, izrada IKOM, Zagreb. Veličina: širina 18 mm, visina 12 mm. Na znački je vrh Oštrača 706 m. Društvo je osnovano 23. svibnja 1923. kao podružnica HPD-a. Obnavljala se 2. lipnja 1952. i djeluje do 1955. Ponovno se obnavlja 29. veljače 1976. Adresa: PD "Oštrc", 41250 Zlatar. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

Planinarsko-smučarsko društvo ŽELEZNIČAR, Šid. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači. Veličina: širina 22 mm, visina 24 mm. Društvo je osnovano 11. studenog 1955. pod imenom PD "Srem". Godine 1960. mijenja ime u PD "Lipovača", te 18. veljače 1970. uzima sadašnje ime PSD "Železničar". Jubilarna značka društva, izdana povodom 30. obljetnice. Adresa: Borisa Kidriča 44a, 22240 Šid. Iz kolekcije Ljudevita Staničića, Zeleni dol 19, Zagreb.

Planinarsko društvo KRAJIŠNIK, Velika Kladuša. Značka je bakreno-reljefna i patinirana, na vijak. Veličina: širina 26 mm, visina 29 mm. Društvo je osnovano 1981. g. Adresa: pp 89, 77230 Velika Kladuša. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Planinarsko društvo PTT, Beograd. Značka je reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada Bivič, Kranj. Veličina: promjer 22 mm. Društvo je osnovano 1949. Jubilarna značka društva 1949-1979, izdana povodom 30. obljetnice društva. Adresa: Palmotićeva 2, 11000 Beograd, Srbija. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

Planinarsko društvo PTT, Ljubljana. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na sigurnosnici. Veličina: promjer 23 mm. Društvo je osnovano 29. rujna 1953. Jubilarna značka društva 1953-1978, izdana povodom 25. obljetnice društva. Adresa: Cigaletova 15, 61000 Ljubljana. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Treći red

Planinarsko društvo POLZELA, Polzela. Značka je reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada ing. Šketa Franci, Topovlje. Veličina: širina 18 mm, visina

22 mm. Društvo je osnovano 26. travnja 1959. Jubilarna značka društva 1959-1984. izdana povodom 25. obljetnice društva. Adresa: Polzela 206, 63313 Polzela. Iz kolekcije Rudolfa i Barice Ćus, Laščinski Borovec 40, Zagreb.

Planinarsko-smučarsko društvo CER, Šabac. Značka je reljefno-niklana, na pribadači. Veličina: širina 11 mm, visina 19 mm. U seriji su izdane 3 značke, još reljefno-bakrena i reljefno-pozlaćena. Društvo je osnovano 1950. Jubilarna značka društva 1950-1980. izdana povodom 30. obljetnice društva. Adresa: p.f. 2, 15000 Šabac, Srbija. Iz kolekcije Rudolfa i Barice Ćus.

Planinarsko društvo KUNA GORA, Pregrada. Značka je reljefno-pozlaćena, na pribadači, izrada M. Mataušić, Zagreb. Veličina: širina 22 mm, visina 30 mm. Društvo je osnovano 23. travnja 1950. Adresa: Trg E. Leskovara 7/I, 41218 Pregrada. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Planinarsko društvo RIMSKE TOPLICE, Rimske Toplice. Značka je reljefno-pozlaćena, na pribadači, izrada AUREA, Celje. Veličina: širina 19 mm, visina 16 mm. Društvo je osnovano 11. kolovoza 1953. Jubilarna značka 1953-1978. izdana povodom 25. obljetnice društva. Adresa: PD Rimske Toplice, 63272 Rimske Toplice, Slovenija. Iz kolekcije Ljudevita Staničića.

Planinarsko društvo OKI, Zagreb. Značka je niklano-patinirana i obojena, na pribadači. Veličina: širina 20 mm, visina 18 mm. Društvo je osnovano 19. prosinca 1974. Adresa: Petrinjska 4/II, Zagreb. Značku ustupilo PD OKI, Zagreb.

Cetvrti red

XXVII JUBILEJNI PARTIZANSKI POHOD PTT PLANINCEV JUGOSLAVIJE. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači. U seriji su izdane tri značke raznih mutacija. Veličina: promjer 17 mm. Trasa pohoda: Ljubno - Raduha - Solčava, održan 31.8.-1.9.1979. uz sudjelovanje brojnih PTT planinara bivše Jugoslavije. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

XX POHOD JANKO MIŠIĆ 1977. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada AUREA, Celje. Veličina: promjer 24 mm. Značka jubilarnog XX pohoda na Dom "Janko Mišić" u Samoborskom gorju, a u organizaciji PD "Japetić" iz Samobora. Iz kolekcije Drage Zdravkovića, Tomšićeva 1, 62000 Maribor, Slovenija.

XX JUBILARNI SASTANAK PLANINARA PTT HRVATSKE. Značka je emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Stanko Vrduka, Rijeka. Veličina: širina 19 mm, visina 26 mm. Sastanak (slet) je održan 29-30.11.1979. u Novom Vinodolskom, a u organizaciji PD PTT "Učka", Rijeka. Sastanku su prisustvovala sva tadašnja PTT planinarska društva Hrvatske. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

X ZBOR PLANINSKIH DRUŠTAVA PTT SLOVENIJE. Značka je reljefno-pozlaćena. U seriji su izdane i reljefno-bakrena i reljefno-niklana. Sve ti na pribadači, izrada Cankar, Ljubljana. Veličina: promjer 18 mm. Tradicionalni i jubilarni deseti Zbor

je održan 2. lipnja 1977. u organizaciji PD PTT Celje. Prisustvovala su sva slovenska PTT društva. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

XI ZBOR PLANINCEV PTT SLOVENIJE. Značka je reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada Bivač, Kranj. Veličina: promjer 20 mm. Zbor je održan 11. lipnja 1978. na Vršiču. Tradicionalni zbor planinara PTT Slovenije koji se održava svake godine. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

Peti red

Planinski dom LISCA. Značka je reljefno-niklana, na pribadači. Veličina: promjer 23 mm. Na Lisci (947 m) je Posavska podružnica SPD-a 19. lipnja 1932. sagradila dom koji su partizani zapalili 28. lipnja 1944. Na temeljima istog je PD "Lisca" iz Sevnice 9. listopada 1952. sagradilo novi, sadašnji dom. Ima u 24 sobe 47 ležajeva, te još 32 ležaja u dvije skupne prostorije. Dom je stalno otvoren. Informacije: Tončkov dom na Lisci, 68290 Sevnica, Slovenija, tel. 0608/81-171. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

IZTOKOVA KOČA. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada Jeraša, Ljubljana. Veličina: promjer 22 mm. Kuću je sagradilo PD "Ajdovščina" na nadmorskoj visini od 1260 metara 10. rujna 1950. Stalno je otvorena, ima 10 ležaja. Potrebna je i vreća za spavanje. Pitke vode i rasvjete nema. Informacije: PD "Ajdovščina", 65270 Ajdovščina (pp 54), telefon 065/61-322 i 62-668. Iz kolekcije Mladena Grubanovića.

Planinarski dom ČEVO. Značka je reljefno-pozlaćena i obojena, na pribadači, izrada Jeraša, Ljubljana. Dom se nalazi na nadmorskoj visini od 564 metra. Njime upravlja PD "Grebengrad" iz Novog Marofa. Informacije daje ovo društvo na telefon 042/611-500. Adresa: 42200 Novi Marof, pp 50. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Planinarski dom HAHLIĆI. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači, izrada Jeraša, Ljubljana. Veličina: širina 20 mm, visina 23 mm. Dom je na nadmorskoj visini od 1116 metara, sagraden je 1951. Kapacitet doma je 30 kreveta (sobe sa po dva i četiri kreveta) i sobe sa 48 skupnih ležajeva. Otvoren je vikendom i preko praznika, a njim upravlja PD "Kamenjak", Rijeka. Informacije na telefon: 051/31-212, 444-835 i 211-666. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza.

Planinski dom GORE. Značka je reljefno-niklana i obojena, na pribadači, izrada Anka Kos, Vrhnik. Veličina: širina 15 mm, visina 20 mm. U seriji je izrađeno više značaka raznih mutacija. Dom je sagraden 20. kolovoza 1961. na nadmorskoj visini od 791 metra. Njime upravlja PD Dol pri Hrastniku. Stalno je otvoren. Ima 9 soba s 27 ležajevima, te još 33 ležaja u tri skupne spavanaice. Informacije na telefon: 0601/41-991, 42-299 i 41-748. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, Zagreb.

Planinari glumci

Prof. dr DUŠAN VUJEVIĆ, Zagreb

Poznato je da planinari vole dobro pojesti i popiti, te da se znaju sami zabavljati glazbom, pjevanjem i plesom. No, nemam podataka o tome da zabavljaju sebe i druge glumom. Zato, mislim, da nije na odmet upoznati cijenjene čitaoce s djelovanjem glumačke družine od dvadesetak članova HPD "Grafičar" iz Zagreba, koja nastupa pod imenom "Dilektantsko kazalište Pentravči", skraćeno DKP.

Što je nagnalo dugogodišnje aktivne planinare, inače različitih profesija, koje nemaju bližih ili daljih veza s glumom, da se bave tim hobijem? Jednostavno, ta se skupina planinara željela zabaviti na drugačiji način prilikom proslava Nove godine i drugih blagdana u planinarskim domovima. Počelo je 1987. kratkim skećem planinara Vjekoslava Dominija "Erotski satirikon u crkvi oca Florijana", koji je izveden na veliko zadovoljstvo prisutnih, u domu u Tuku. To je autoru dalo poticaja, pa je napisao još dvije jednočinke, koje su izvedene s velikim uspjehom.

Prije dvije godine Domini je napisao komediju u šest slika "Miš u brašnu". To je već bio pravi kazališni komad s desetak glumaca, a u trajanju od oko 90 minuta, pa se pojavilo pitanje prostora za pokuse. Srećom, jedan od sponzora bio je toliko ljubazan, da u večernjim satima besplatno stavi na raspolaganje dvoranu. Tijekom šest mjeseci održavali su se pokusi jednom, dva ili čak tri puta tjedno, što je, nakon radnog dana u svojoj profesiji, zahtjevalo od sudionika puno entuzijazma i samoprijegora. Režije se prihvatio Branko Mikac, čije su veze s kazalištem - povremeni odlasci na predstave profesionalaca. Za pravu predstavu potrebne su i kulise. Uz velik trud režisera, glumaca, tehničkog osoblja i ostalih članova HPD "Grafičar", a uz skromnu pomoć sponzora, izrađene su jednostavne i prenosive kulise. Za kostime i rezizite pobrinuli su se glumci i tehničko osoblje, a djelomice i sponzori. Tako je npr. jedna privatna pekarnica darovala kruh i pecivo koje služi kao rezizita u predstavi.

Povodom 40. godišnjice HPD "Grafičar" održana je praizvedba komedije u dvorani DZ Trnje. Nakon toga, tijekom 1990. i 1991. izvedeno je osam repriza na pozornicama "Vidre", Male dvorane "V. Lisinski", Zaboka, Krapinskih Toplica itd. Sve su predstave bile rasprodane, a prijem kod posjetilaca odličan. Ostvareni skromni prihod korišten je za pokrivanje najnužnijih materijalnih troškova (najam dvorane i prijevoz kulisa).

Na poziv organizatora, DKP je sudjelovao na Sceni kazališnih amatera Zagreba (SKAZ) 1991. Tom su prilikom polučene laskave ocjene žirija.

U želji da dade, na specifičan način, prilog Domovinskom ratu, ukupni prihod jedne izvedbe krajem 1991. namijenjen je djeci prognanika smještenih u dječjem domu u Folnegovićevom naselju. Početkom 1992. počeli su pokusi za komediju u četiri čina "Oprostite, malo mi je neugodno" V. Dominija. S obzirom da je to predstava s desetak glumaca, koja traje oko dva sata, radio se vrlo intenzivno. Praizvedba je bila planirana za početak lipnja. Organizator SKAZ-a 1992. želio je da DKP svakako izvede novu komediju sredinom svibnja, usprkos mišljenju režisera B. Mikca i glumaca da još nisu

za to "zreli". Ipak je komedija izvedena, više kao generalni pokus nego službena praizvedba. Publika u dupke punoj dvorani u Ivanićgradskoj ulici izvrsno je primila izvedbu, a žiri je laskavo ocijenio tekst, režiju i predstavu kao cjelinu. Da se to ne bi shvatilo kao samohvala, jer sam jedan od tridesetak krupnijih i sitnijih "kotačića" predstave, citiram posljednju rečenicu iz prikaza predstave na SKAZ-u, koji je pod naslovom "Autorski visovi Pentravaca" tiskan u Večernjem listu (22. svibnja 1992): "Jedino što ovoj predstavi nedostaje jesu - zamjerke..."

Dok pišem ovaj članak zna se da će prava premijera biti održana 8. lipnja u "Vidri". Krajem lipnja nastupit će DKP kao jedan od sedam finalista SKAZ-a, najvjerojatnije u DK "Gavela", a početkom srpnja sudjelovat će na susretu kazališnih amatera Hrvatske. Tijekom jeseni 1992. i zime 1993. održat će se nekoliko repriza ove komedije.

DKP - Dilektantsko kazalište Pentravci

HPD "Grafičar"

prikazuje
komediju u četiri čina

Vjekoslav Domini

OPROSTITE,
malo nam je neugodno

Speleologija

● **Simpozij o špiljskim mineralima.** U organizaciji Inštituta za raziskovanje krasa Znanstveno raziskovalnega centra SAZU iz Postojne i pod sponzorstvom Jamarske zveze Slovenije i Društva prijateljev mineralov i fosilov iz Tržiča, te finansijske pomoći Ministarstva za znanost in tehnologijo Republike Slovenije, u Postojni je 7.-8. svibnja održan Međunarodni simpozij o špiljskim mineralima. Okupilo se tu pedesetak sudionika iz Italije, Njemačke, Austrije, Hrvatske (samo autor ovog izvješća) i Slovenije te saslušalo 15 predavanja. Sva su predavanja i diskusije održane na engleskom i njemačkom jeziku. Nakon pozdravnih govora i otvorenja simpozija predavanja je započeo direktor Inštituta u kojem je održan simpozij, Andrej Kranjc s povijesnim pregledom interesa za proučavanje špiljskih minerala u Sloveniji, a nastavio je Alberto

Forti predavanjem o špiljskim mineralima svijeta. To je predavanje bilo najzanimljivije na simpoziju. Popraćeno je s 200 prekrasnih dijapositiva špiljskih minerala i njihovih kristala iz cijelog svijeta, od Sibira do Anda, od Evrope do Indonezije. Ipak, oko dvije stotine poznatih špiljskih minerala, najčešći je dobro nam poznati kalcit, zastupljen čak s oko 97%. Slijedila su predavanja N. Zupan i M. Kneza o najčešćim mineralima slovenskih špilja i jama, Janje Kogovšek o rastu siga u Sloveniji, Rajka Pavlovcu i Jožetu Vesela o sigama kao prirodnim stijenama, moje predavanje o sigama u skloništu "Grč" u Zagrebu, predavanje Furia Finocchiara i Franca Cucchia o kemizmu tera rose, Suzane Fajmut-Štrulc i Ive Štrulc o mineralima na okrenutim rudonošnim stijenama sjevernih Karavanki, F. Cucchia, F. Finocchiara i F. Princivalla o žutom pijesku s

mineralom gibbsita u sigama špilje Pocala, Andreja Mihevca o nalazu kristala gipsa u špilji Kubik i Tajnoj jami, te Franca Šušterčića o nekim rijetkim mineralima u Najdenoj jami. Neki su referati bili na simpoziju samo pročitani, ali je zbog odsutnosti autora izostala rasprava o njima. Ne treba naglašavati da su sva predavanja bila vrlo zanimljiva i da su izazvala živu diskusiju. U sklopu simpozija upriličena je bila i posjeta Pisanom (Šarenom) rovu Postojanske špilje, za koju su domaćini gostima osigurali osobnu speleološku opremu, tako da su svi imali priliku vidjeti ovaj, jedan od najlepših kanala špilje, u kojem radnici Inštituta stalno obavljaju razna znanstvena istraživanja. Navečer, prvo dana simpozija, gradonačelnik Postojne upriličio je primanje za sudionike u Gradskoj vijećnici, što je upotpunilo inače vrlo dobro organiziran simpozij. Simpozij je bila prilika za obnovu starih i sklapanje novih poznanstava. S predsjednikom JZS Bogdanom Urbarom razgovarao sam o potrebi učlanjenja Slovenije i Hrvatske u Međunarodnu speleološku uniju, s Albertom Fortijem, speleologom koji od 1980. predaje speleologiju na Fakultetu u Boloniji u nastavnom programu speleologije na visokoškolskim ustanovama, i s Herbertom Griesingerom o mogućnosti sudjelovanja mlađih speleologa iz Hrvatske na Omladinskom speleološkom logoru u Njemačkoj ovog ljeta.

Vlado Božić

Speleološke publikacije iz BiH

U vrijeme pisanja ovog prikaza (lipanj 1992) sudbina kolega-speleologa iz BiH potpuno je neizvjesna. Sarajevo, jedini grad u BiH u kojem su posljednjih godina stampane speleološke publikacije, napadnuto je i razoren. Teško je sada prepostaviti tko će od sarajevskih speleologa preživjeti rat i kada će opet moći objavljivati speleološke publikacije. Ovo je prikaz posljednjih publikacija. Kao i u mnogim prethodnim, i u njima se spominju speleološki objekti, ljudi i događaji u Hrvatskoj.

● **YU Speleo kolezionar**, god. II, br. 1/92, Sarajevo, 17 stranica umnoženih fotokopiranjem, meke korice, urednik Jasminko Mulaomerović, a izdavač SD "Speleo-DODO" iz Sarajeva. U prvom je članku J. Mulaomerović prikazao više speleoloških poštanskih žigova: 9. kongresa Saveza speleologa Jugoslavije (Karlovac, 1984), 100 godina Jamarske zvezne Slovenije (Postojna, 1989), 100 godina paleolitika u BiH (Sarajevo, 1991), Postojanske jame iz 1960, 135. obiljetnice rođenja Dragutina Gorjanovića-Krambergera (Virje, 1991) kao i popis svih poštanskih žigova PTT-a bivše Jugoslavije koji u nazivu imaju neki kraški sadržaj (ima ih stotinjak), među kojima je mnogo i iz Hrvatske. Isti autor dao je i prikaz koverte, marke i žiga proslave 500. godine rudnika žive u Idriji (1490-1990). Prikaz dvije

razglednice Modre špilje na otoku Biševu iz 1934. dao je Stevan Boškov. Na kraju je J. Mulaomerović objavio žig s tekstrom: Speleologija i sport - Olymphilex Barcelona '92, za koji je objašnjenje nudio u idućem broju.

● **Naš krš**, bilten SD "Bosanskohercegovački krš", Sarajevo, godina 16, br. 28-29/1990, izašao početkom 1992, urednik Izet Avdagić. Bilten počinje nekrologom Jasminka Mulaomerovića akademiku Đuri Basleru (1917-1990), nestoru bosanskohercegovačke speleologije, a nastavlja člancima I. Avdagića o hidrološkom utvrđivanju položaja i funkcije krških provodnika, N. Krešića i R. Pavlovića o metodi određivanja pravca kretanja podzemnih voda u kršu, B. Davidovića i N. Zerema o zaštiti voda, F. Šušterčića o izračunavanju mrežastih poligona špiljskih kanala i J. Jurjevca o brzini uravnootezjenja kemijskog procesa koji stvara kišnica na karbonatnim stijenama. Slijede manji prikazi P. Habiča o otkrivanju sakritog krša pomoću podzemnih voda, R. Davidovića o podzemnoj vezi Petrovačkog polja, J. Kogovšek o vertikalnom protjecanju vode u kršu, N. Krešića o mogućnosti iskoristavanja vrela Bučje, N. Zupan i F. Drolea o praćenju podzemnih voda pomoću minerala, E. Naglića o primjeni elektronskih naprava za određivanje pravca i dubine speleoloških objekata, M. Kranjca o Valvazorovojo bibliografiji o kršu, S. Šebela o povijesti istraživanja Predjame, A. Brkića, J. Mulaomerovića i P. Čančara o otkriću novih zazidanih špilja koje su služile kao stanovi isposnicima, J. Mulaomerovića o novim paleontološkim nalazima u špiljama kraj Sarajeva, te kratki izvještaj o posjeti članova Društva speleološkim objektima Francuske, Belgije, ČSSR i Skandinavije u ljetu 1989. U rubrici "Književnost" J. Mulaomerović se pita "Postoji li speleološka književnost?" navodeći primjere tekstova iz drugih publikacija koji bi to mogli biti, kao npr. opis Modre špilje i špilje Vranjače A. Grimanića, opis špilje na Ilidži i Vilinske špilje M. Anastasijevića, opis špilje Banja stijena Dž. Miralema i prikaz speleološkog izleta u Čudama E. Kulenovića. Na kraju je J. Mulaomerović dao prikaz ovih publikacija: Prethistorijska arheologija B. Gavele, Sandstone caves in Nigeria G. Szentesi i Jahresbericht 1989 der Höhlenforschungsgruppe Rhein-Main, te izvještaj o radu društva za 1988-1990.

● **Bilten PSD PTT "Prijatelj prirode**", Sarajevo, urednik Damjan Ilić. Ovaj je bilten počeo izlaziti 1991. i do konca godine su izašla tri broja. Sadržaj je, naravno, posvećen radu društva i opisu bosanskih planina. U broju 3 nalaze se i dva speleološka priloga J. Mulaomerovića: "Pećina Klokočevica na Igmanu" i "Prijatelj prirode nekad (osvrт na sekciju za istraživanje pećina iz 1953)". Zanimljiv je i članak, opet J. Mulaomerovića, o planinarstvu i filateliji, gdje je, uz brojne primjere poštanskih maraka, prigodnih koverti i žigova, spomenuto i mnogo njih iz Hrvatske.

Vlado Božić

Prijedlozi i mišljenja

• **E-putevi su poželjni u Hrvatskoj.** Začudo, u našem je planinarstvu prilično malo pozornosti posvećeno tom obliku kretanja i svladavanja prirode, iako je ta sportsko-rekreativna djelatnost popularna u cijeloj Evropi. A i gorska razvedenost naše domovine pogoduje tom načinu kretanja više od alpskih vertikala. Konačno, ona je i turistički profitabilna, jer se takvom djelatnošću uglavnom bave ljudi većih imovinskih mogućnosti. No, temeljna prepostavka prihvata takvih turista-rekreativaca jest izvrsna organizacija E-putova i predviđenih odmorišta i konačišta. U turizmu, gdje se to obavlja na profesionalnoj bazi, kvalitetu smo dokazali, u planinarstvu, gdje se sve obavlja na amaterskoj bazi, nažalost nismo. Umjesto razmjerno jeftinih planinarskih kuća i besplatnih planinarskih skloništa, E-putevi se koriste malim hotelima, gostionicama, šumarskim i drugim komercijalnim objektima. Ovaj oblik kretanja kroz prirodu ustvari je bliži nama planinarama od nekih drugih sportsko-rekreativnih djelatnosti u okviru našeg organiziranog planinarstva. Možda bismo već i radi toga trebali ovoj, nama srođnoj djelatnosti posvetiti više pozornosti.

(Lucijan Smokvina)

• **E-putevi i rat u Hrvatskoj.** Hrvatski planinarski savez je, koliko znamo, jedina planinarska organizacija u Europi koja je preuzela na sebe organiziranje E-puteva. Ostali organizatori, koji su učlanjeni u Europski pješački savez, jesu razne turističke organizacije, a u Sloveniji šumska gospodarstva. E-putevi nisu planinarske staze, oni izbjegavaju nepristupačne planine, kao što je npr. naš Velebit. Ipak smo se uključili i u tu djelatnost, ali ju je rat drastično prekinuo, i to upravo na ključnom mjestu: između Osijeka i Vinkovaca, tamo gdje se trebalo križati E-put iz Mladarske prema jugu i E-put iz Slovenije preko Hrvatske prema istoku. Planinari uvijek pružaju podršku svakoj vrijednoj zamisli, pa tako i E-putevima i sigurno će poslije rata nastaviti započetu suradnju s Europskim pješačkim savezom.
(Ž. P.)

• **U mjesecu lipnju Dan planinara Zagreba.** Nikako do cilja, da planinarska društva grada Zagreba, hrvatske metropole, sačine kalendar zajedništva jednom godišnje na našoj Medvednici. Zašto? I ove godine smo svjedoci, da su PD "Lipa" iz Sesveta i PD "Risnjak" iz Zagreba imali svoj dan 21. lipnja, PD

"Monter" iz Zagreba organiziralo svoj pohod na Žumberak 20. lipnja. Potom, da je HPD "Zagreb-Matica" iz Zagreba bilo uključeno u 35. slet planinara Hrvatskog zagorja i Medimurja. PD "Zanatlija" iz Zagreba održava 28. lipnja kod Hunjke (Rauchove lugarnice) svoj Dan, dok će PD "Susedgrad" to održati tijekom mjeseca rujna. Da ne bi i dalje bilo takvih situacija, predlažem da se tijekom mjeseca lipnja ubuduće dogovorno organiziraju zajedništva na našoj Medvednici. Kao primjer navodim mogućnosti: prvi vikend održavanje kuće na Lipi, drugi vikend na Hunjki (Zanatlija, Matica i Runolist), treći na Grafičaru zajedno s Risnjakom, potom Glavica ili Kameni svati, PD "Monter" Dan državnosti u Žumberku, HPD "Željezničar" u listopadu Dan željezničara, PD "Sljeme-HPT" prvi dan proljeća, itd. Nadam se, da bi ovakav kalendar bio uspješan i na zadovoljstvo planinara Zagreba i ovog dijela Hrvatske.

(Josip Sakoman)

• **Prvo vjenčanje u Sljemenskoj kapelici.** Kao vaš stalni preplatnik pročitao sam u broju 11-12/1991. intervju s g. župnikom Planinskog svetišta Kapelice Majke Božje Sljemenske Kraljice Hrvata, pa vas s tim u vezi mogu izvestiti da je prvi planinarski brak izvršen u gore navedenoj Kapelici sklopljen između pok. Milana Lončarića i pok. Anke Lončarić rod. Beker, frizerskih obrtnika, a koji i danas nastavlja njihova kćerka Jasna ud. Čok u Zagrebu, Petrinjska 2, inače moji znanci iz mlađih planinarskih dana.

(Ivica Maraković, Sisak)

• **Preskupa članarina.** Početkom godine HPS je preporučio da članarina u društvinama bude 300-400 HRD (niža varijanta 100-150 HRD). Pokazalo se da su za članove preveliki troškovi ovako povisene članarine. S jedne strane, i uz realnu članarinu društva su izgubila i do 50% članova, a s druge strane od ukupnog prihoda društava, koja su ionako ostala bez dotacija, HPS-u treba doznačiti preko 80% sredstava skupljenih na ime članarine i iskaznica. U takvoj se situaciji društva destimuliraju za rad, a posebno u borbi za veći broj članova, članovima se ne može pružiti neka veća aktivnost i pomoć. Zato bi HPS-a morao preispitati kako visinu naknade od članarine tako i troškove poslovanja u nastaloj situaciji.

(Milan Turkalj)

Sportsko penjanje

● U Splitu osnovan Klub "Marulianus". Dana 2. travnja u Splitu osnovan je Športsko-penjački klub "Marulianus", prvi klub u Hrvatskoj čija je osnovna djelatnost športsko penjanje. Kao što je poznato, športsko penjanje je kao natjecateljski oblik slobodnog penjanja rođeno 1985. Već slijedeće godine u Splitu, na Marjanu, održano je prvo natjecanje u Hrvatskoj, četvrtu u svijetu, u organizaciji male skupine entuzijasta iz AO PD "Mosor" pod vodstvom ing. Ivice Piljića. Već 1988. počela se javljati ideja o osnivanju Kluba, jer je postalo jasno da alpinizam i športsko penjanje nisu isti šport i da je razlaz neminovan, kao što je učinjeno u vodećim zemljama športskog penjanja (npr. Francuska). Nakon teškog trogodišnjeg rada Klub je osnovan, čime je otvoren novi list u športskom penjanju Splita i Hrvatske. Članovi su zabilježili solidne plasmane na prvom natjecanju za hrvatski kup. Natjecanje je održano 23. svibnja na umjetnoj stjeni u Maloj dvorani Doma sportova u Zagrebu. Nastupilo je čak 30 natjecatelja, 19 u muškoj i 11 u ženskoj konkurenciji. Ekipa iz Splita predstavljala je 12 ljudi: 9 natjecatelja i 3 suca. Posebno treba istaknuti dvoje članova, pripadnika mlađe generacije, Anu Grabovac i Fabiana Bonomia. Ana je zauzela četvrti mjesto u ukupnom plasmanu, a u polufinalu je bila čak prva. To je gledaoce, suce, novinare, njene kolegice i kolege ostavilo bez dah! Sve nas je oduševio i mladi Fabijan Bonomi (19 godina), koji je u vrlo oštroj konkurenciji zauzeo peto

mjesto, što je daleko iznad očekivanja. Ostali plasmani: Ivana Franceschi 6. mjesto, Irena Palošek 8., Tatjana Lovasić 11., Ivica Matković i Ivica Franceschi su peti, Damir Rakocija je 11., Vjekoslav Prvan 16. Članovi kluba, njih petnaesak, redovito treniraju i pripremaju se za sljedeće natjecanje, koje bi se trebalo održati u Puli. Svakako treba spomenuti i člana ing. Ivicu Piljića, začetnika športskog penjanja u Hrvatskoj, visokog međunarodnog sportskog funkcionera, dopredsjednika Svjetske športsko-penjačke asocijacije, koji unatoč složenim obvezama na svom redovnom poslu uspijeva pronaći vremena za penjanje i redovito prolazi smjerove do sedmog stupnja teškoće!

(Vjekoslav Prvan)

● Natjecanje u Zürichu. Prvog, drugog i trećeg svibnja u najvećem švicarskom gradu Zürichu održano je prvo UIAA natjecanje za Svjetski kup u športskom penjanju. Reprezentaciju Hrvatske su predstavljali Slavica Podgornik, Ivica Matković, Boris Čujić te voda reprezentacije Hrvoje Kamenjarin. Svi natjecatelji su ispalili u čevrtfinalu. U svojoj grupi Slavica je bila 39, Ivica 32, a Boris 29. S rezultatima nikako ne možemo biti zadovoljni, ali ako se uzme da je Hrvatska u ratu, da je ekonomска situacija vrlo loša, da imamo premašno uređenih prirodnih penjališta, da umjetnih stijena nema ni za lijek, da nedostaje trenera, instruktora ... rezultati se mogu smatrati zadovoljavajućim.

(Vjekoslav Prvan)

Vijesti

● Ormožki planinarski put privlači hrvatske planinare. U subotu 25. travnja sastalo se u Ormožu 20 planinara iz Maribora, Samobora i Varaždina da bi pod vodstvom Slavice Tovšek, predsjednice PD "Jakob Aljaž" iz Maribora, započeli obilazak Ormožkog planinarskog puta (OPP). Devet punih sati trajalo je planinarenje kroz prelijepu predjele Prlekije, preko kontrolnih točaka na Humu, Kogu, Jeruzalemu i u selu Lahonci. Ormožki transverzalci su se dogovorili, da se nađu zajedno i prilikom obilaska drugog dijela ormožke transverzale u jesen. U vrijeme, kada nam zbog ratnih neprilika nisu pristupačne ostale planine, opravданo je preporučiti, posebno zagrebačkim i zagorskim planinarskim društvima, obilazak Ormožkog planinarskog puta. Sve podrobnejše informacije planinari mogu dobiti na adresi: PD "Maks Meško" 62270 Ormož.

(T.J.)

● Obnovljen rad PD "Jelengrad" u Kutini. Nimalo se iznenadio Tomislav Jagačić iz Varaždina, kada ga je nazvao telefonom iz Kutine Josip Mucko i podsjetio da će kao osnivač PD "Jelengrad" u Kutini 1953., biti pozvan u 1993. na obilježavanje 40. obljetnice ovog društva, koje je sada obnovilo djelatnost u okviru Srednjoškolskog centra "Tin Ujević". Obnovljeni rad kutinski su planinari potvrdili organizacijom posjeta Ravnoj gori 16. i 17. svibnja. Putovali su iz Kutine vlakom do Lepoglave, a zatim planinarili sve do planinarskog doma "Anka Ivić". Ovdje ih je dočekao Tomislav Jagačić. Na večernjem planinarskom sijelu upoznao je svoje goste s Ravnom gorom, radom PD "Ravna gora" te evocirao uspomene na početke planinarstva u Kutini prije 40 godina. Skupina od 20 kutinskih planinara posjetila je drugog dana Velike pećine na Ravnoj gori i Trakošćan.

(Ž. P.)

● **Markiran Zeleni vir u Žumberku.** Planinari PD "Visočica", sekcija Zagreb, u dogovoru s predsjednikom PD "Monter", markirali su 6. lipnja put dolinom potoka Sušice podno Sekulića prema prekrasnom kanjonu zvanom Zeleni vir. Put počinje na mjestu gdje "Žumberački planinarski put" prelazi potok Sušicu između Sekulića i Cvjetiša. Preporučamo da svakako prilikom obilaska Žumberka obidete i taj biser prirode, jer se Zeleni vir nalazi svega dvadesetak minuta nizvodno od trase "Žumberačkog planinarskog puta".

● **Dobrotvorni koncert za obnovu planinarskog doma.** U organizaciji Hrvatskog planinarskog društva Zagreb Matica u zlatnoj dvorani Instituta za suvremenu povijest, Zagreb, Opatička 10, uvažena članica Društva gospoda Rajka Dobronić - Mazzoni održala je na svojoj zlatnoj harfi solistički koncert s temom "Romantična harfa". Kompleksnom umjetničkom doživljaju - glazbenom i ambijentalnom - prethodilo je kratko, ali sveobuhvatno upoznavanje auditorija, iz usta našeg člana Vlade Oštrića, sa zlatnom dvoranom Instituta, koja je sama po sebi povijest. Prijehod koncerta, u obliku dobrovoljnog priloga, namijenjen je obnovi jednoga od ratom razrušenih planinarskih domova u Hrvatskoj. Uz zahvalu dr. Mirku Valentiću, direktoru Instituta za suvremenu povijest, te predstavništvu BASF-a, čijae pomoć, zaslugom gospode Božice Denona, bila djelotvorna u tehničkim uslugama prijevoza, apeliramo za nastavljanje djelatnosti za obnovu razrušenih nam domova i skloništa u planinama Hrvatske. (Djena Cenić)

● **PD "Strilež".** Marlji članovi društva "Strilež" iz Crikvenice održali su akciju "Pješačenjem do zdravlja" i to planinarskim stazama bribirskog predjela do vrha planine Strilež prema Milčevićevim stijenama te na području Maševa, s povratkom prema Ravnom. Članovi ulažu napore i u valorizaciju svojih pećina na turističkom planu. Najznačajnije pećine i spilje su Vitezić, Bestovača, Novaljska pećina i Ciganska peć. Mnoge staze su planinari obilježili novim oznakama, od Crikvenice do Triblja. Odaziv je bio velik, a pješačenje ljepotama kraja nezaboravan doživljaj. (D. Mamula)

● **Tečaj orientacije i bivakiranja.** Ove zime, umjesto uobičajene Planinarske škole, Planinarsko društvo Sveučilišta "Velebit" organiziralo je Tečaj orientacije i bivakiranja u prirodi od 28. studenog do 18. prosinca 1991. Cilj tečaja bio je usvajanje teoretskih i praktičnih znanja iz kretanja i snalaženja u prirodi, te noćenja u improviziranim skloništima. Smatrali smo da će u ratu koji je zadesio Hrvatsku

ovakav intenzivan i sažet oblik usvajanja navedenih znanja i vještina biti primjeren i višestruko koristan. Tečaju je prisustvovalo 27 polaznika. Za uspješno ostvarenje svrhe tečaja zasluzni su brojni instruktori te voditelji tečaja Miron Kovačić i Damir Lacković.

● **Obnova markacija na Ćićariji.** U vremenu od 8-10. svibnja skupina planinara HPD "Željezničar" izvršila je obnovu markacija Ćićarijom (IPP) na potezima Žbevnica-Trstenik, Slum-Klenovčak, Klenovčak-Rašpor i Pečić-Račja Vas. U radu su sudjelovali: August Kelnerić, Jura Filipčić, Krsto Šijak, Gojko Pilipović, Zorica Pinoza i pisac ovih redaka. Kombi za prijevoz i materijal osigurala je Direkcija HŽ Zagreb, te njihovi djelatnici Milan Lukačić i Branimir Butković. Kako nam nije bilo dopušteno od MUP-a Slovenije da posjetimo Slavnik i Kojnik u Sloveniji, to je pitanje održavanja IPP-a na tom dijelu ostalo otvoreno - nije nam dopušten pristup 2. svibnja sa 44 planinara!

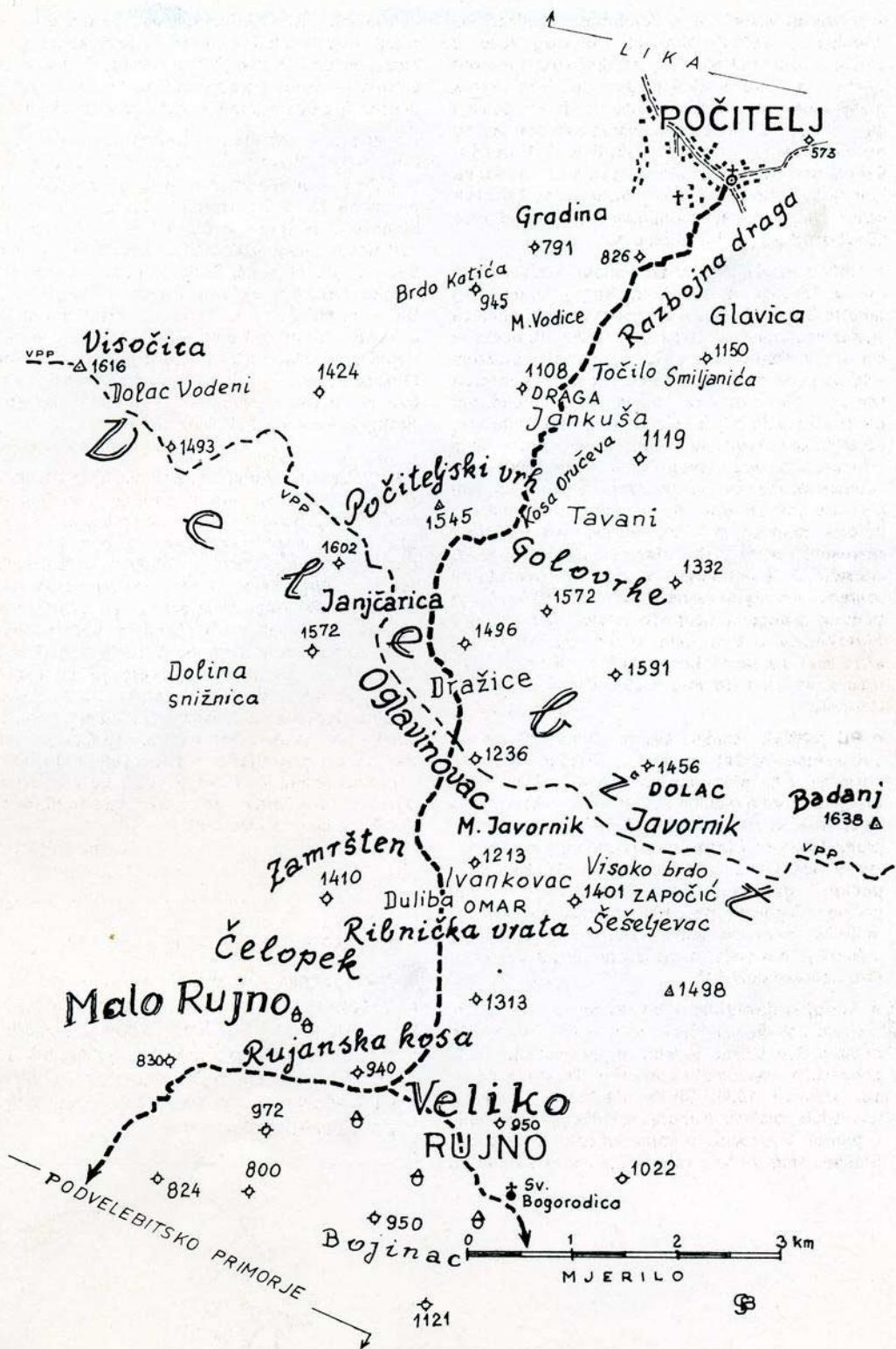
(Josip Sakoman)

● **HPD "Gradina" Konjščina** organiziralo je 21. lipnja XXXV slet planinara Hrvatskog zagorja i Medimurja. Među mnogim planinarima bio je i predsjednik HPS prof. dr. Marijan Hanžeković, koji je ujedno i pozdravio slet. U dubokoj je hladovini uređen okoliš, sve je funkcionalo po programu, program vrlo bogat, takmičenja primjerena, ali vicevi nisu odusevili, jer rječnik nije bio primjeren našem jeziku. Bolje su šale rekli mladi, nego stariji, zašto? HPD "Japetić" iz Samobora dovelo je veći broj djece-učenika, što je garancija, da se vraća planinarski duh iz starih dana, kada su Samoborci bili vodilje planinarstva. Domaćini su dali mnogo truda da, nakon desetljeća svoga djelovanja, tako uspješno organiziraju slet. Pored toga nositelji su planinarskog puta "Po starim gradovima od Konjščine do vrha Ivančice".

(Josip Sakoman)

ISPRIKA SURADNICIMA

Zbog prijeke potrebe da se u ovaj broj časopisa uvrste neke aktualne teme, izostalo je nekoliko članaka koji su već bili složeni za tisak, pa će biti objavljeni tek u idućem broju. Uredništvo je moralno uvažiti izdavačeve razloge, pa molimo suradnike da prihvate ispriku.

UZ ČLANAK "KATALOG PLANINARSKIH ZNAČAKA"

